

Ministerstvo zahraničních
věcí České republiky

Ministry of Foreign Affairs
of the Czech Republic

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA EVALUACE

„VYHODNOCENÍ TŘÍ PROJEKTŮ V RÁMCI HUMANITÁRNÍ ODEZVY
NA PANDEMII COVID 19 V ZAMBII“

Říjen 2024

Hlavní evaluátor: Petr Krucký
Expert: Lukáš Bumbálek, František Vlček, Matěj Kasal

Identifikační formulář

Název hodnoceného programu v českém a anglickém jazyce: Humanitární odezva na pandemii Covid 19 v Zambii (dodávka vakcín a zdravotnického vybavení) Humanitarian response of the Czech Republic to Covid 19 pandemic in Zambia (supply of vaccines and medical equipment)	Zaměření: Inkluzivní sociální rozvoj – zdravotnictví
Gestor: Ministerstvo zahraničních věcí (MZV – projekt 3, zčásti projekt 1, 1. fáze), Česká rozvojová agentura (ČRA – projekt 1) a Ministerstvo zdravotnictví (MZ – projekt 2)	Realizátoři: Ad 1) Linet spol. s r.o. (www.linet.com) Ad 2) Ministerstvo zdravotnictví ČR Ad 3) UNICEF
Partnerské země (země realizace): Zambie	Projektové lokality: Lusaka
Hodnocené období realizace – měsíc/rok zahájení: 2020 - 2023	Měsíc/rok ukončení: 12/2023
Celkové čerpání v CZK ze ZRS ČR: 141 651 349 mil. Kč	Celkové čerpání v CZK včetně spolufinancování: 141 651 349 mil. Kč
Další donoři podílející se na programu: -	
Autoři evaluační zprávy: Petr Krucký, Lukáš Bumbálek, Matěj Kasal	
Termín realizace evaluace: červen 2024 – listopad 2024	
Datum, podpis (y):	

1 Shrnutí

Účel evaluace:

Cílem evaluace bylo získat poznatky o relevanci a účelnosti dosavadního zdravotnického působení ČR v Zambii (odezva na Covid 19) a zejména zmapování příležitostí pro další působení české rozvojové spolupráce.

Popis intervence a kontextu evaluace

Intervence byly realizovány v rámci humanitární odezvy České republiky na pandemii Covid 19 v Zambii. Intervence reagovala nejen na potřeby způsobené pandemií onemocnění Covid 19, ale i na dlouhodobé problémy zambijského zdravotnictví. Intervence byla zaměřena na zlepšení kvality a dostupnosti péče v oblastech zaměřených na akutní péči, obecně péči o matku a dítě a dále byla podpořena sada opatření zaměřená na řešení dopadů onemocnění pandemie Covid 19.

Cíle intervence

Globálním cílem projektů bylo zlepšení zdravotní péče v Zambii v kontextu pandemie onemocnění Covid 19. V rámci intervencí byly evaluovány 3 projekty:

1. Modernizace a vybavení nemocnice v Lusace v oblasti péče o matku a dítě
2. Darování vakcín proti onemocnění Covid 19
3. Darování materiálu pro realizaci vakcinace dodaných vakcín proti Covid 19

Modernizace a vybavení nemocnice v Lusace

V rámci projektu došlo postupně ke zřízení mobilní zdravotní jednotky – miniporodnice vybavené gynekologickým a chirurgickým záchranným vozidlem / sanitkou pro ženy a novorozence v nemocnici v Lusace. Projekt byl realizován v University Teaching Hospital v Lusace.

Nástrojem pro intervenci byl zvolen nově používaný Vázaný peněžní dar.

V první fázi bylo dodáno nové vybavení pro jednotku intenzivní péče v největší státní nemocnici v Zambii. Ve druhé fázi bylo zajištěno vybavení mobilní zdravotní jednotky, která zahrnovala sanitku, polohovatelnou postel, inkubátor, vyhřívané postýlky, defibrilátor, mobilní ultrazvuk a další zařízení pro péči o ženy a novorozence. Projekt zahrnoval základní zaškolení personálu ve využívání vybavení.

Darování vakcín proti nemoci Covid 19

Ministerstvo zdravotnictví České republiky podpořilo darování vakcín proti nemoci Covid 19 do Zambie. Poskytnuta byla vakcína Comirnaty od výrobce BioNTech-Pfizer, a to v celkovém počtu 250 560 dávek. Darování proběhlo prostřednictvím přímé dodávky od výrobce vakcíny (vakcíny nedodal český stát, ale přímo výrobce prostřednictvím kapacit UNICEF pro zajištění cold-chain) v květnu 2022. Aktivita spojená s darováním vakcín a materiálu pro vakcinaci byly v souladu se vstupní zprávou v rámci evaluace řešeny pouze okrajově s ohledem na jejich jednorázový charakter a omezené využití v následujících intervencích.

Darování materiálu pro vakcinaci proti Covid 19

Ministerstvo zahraničních věcí ČR realizovalo projekt darování materiálu pro vakcinaci proti Covid 19 v Zambii v roce 2022 v přímé návaznosti na projekt darování vakcín. Partnerskou organizací v zemi realizace projektu byla mezinárodní organizace Dětský fond OSN (UNICEF). Ministerstvo poskytlo peněžní dar UNICEF, který v Zambii zajistil využití darovaných vakcín, včetně jejich distribuce a zdravotnického materiálu, konkrétně jehel a stříkaček, pro jejich aplikaci.

Evaluace se zaměřila zejména na identifikaci možné další spolupráce, a to na základě zkušeností z evaluovaných projektů.

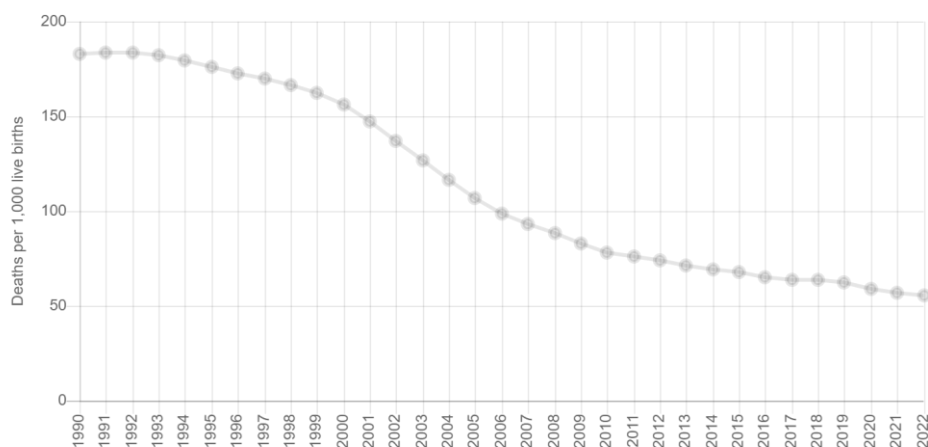
Identifikace evaluačního týmu

Evaluace byla prováděna firmou Octans Consulting s.r.o. Na projektu se podíleli následující členové evaluačního týmu: Petr Krucký a Lukáš Bumbálek (evaluátor), Matěj Kasal a František Vlček (medical expert) a George Sakala Nyendwa (místní expert), jehož kapacity byly doplněny dalšími místními experty.

Zjištění a závěry

Modernizace vybavení University Teaching Hospital byla realizována v souladu s deklarovanými potřebami zambijského zdravotnictví, které National Health Strategic Plan for Zambia 2022 – 2026 stanovuje následovně: „*The main national health priority areas will include: strengthening prevention and Primary Health Care; Maternal, neonatal, child and adolescent health and nutrition; Communicable diseases - malaria, HIV and AIDS, STIs and TB control; NonCommunicable Diseases; and strengthening of the integrated health support systems.*“

Projekt kromě souladu se strategickými záměry rovněž přímo reagoval na skutečné problémy a potřeby University Teaching Hospital, která jako centrální nemocnice s nejvyšším standardem péče slouží jako referenční centrum pro poskytovatele zdravotních služeb, kteří nedisponují potřebnými kapacitami a vybavením. Dětská úmrtnost je dle dat UNICEF v Zambii velmi vysoká, a to přibližně 55-61 úmrtí na 1000 živě narozených dětí do pěti let věku, viz následující graf (srovnej: v Česku je tato úmrtnost dlouhodobě na úrovni 2-3 na 1000 živě narozených dětí).

Zdroj: <https://data.unicef.org/country/zmb/>, UNICEF

Dodané vybavení umožnilo poskytovat péči, která by jinak nebyla poskytnuta vůbec nebo ve velmi omezené míře, a výrazně tak zvýšilo dostupnost a kvalitu péče. Rozsah využití bylo v rámci evaluace velmi obtížné zjistit. Některé vybavení (například kolposkop) bylo dle indicií využíváno minimálně nebo vůbec. Deklarovaným důvodem byla absence návodu v anglickém jazyce a možná softwarová chyba. S ohledem na časový odstup bylo jistě možné dané nedostatky odstranit při dostatečné ochotě/motivaci.

Sanitní vůz byl deklarovaně používán intenzivně. S ohledem na velký nedostatek kapacit pro převoz pacientů z oblastí bez vysoce specializované péče lze předpokládat, že sanitní vůz by mohl být využíván prakticky nepřetržitě. Míra opotřebení však intenzivnímu využívání nenasvědčovala (ale mohla být způsobena nadměrnou kvalitní péčí o vozidlo).

Schopnost využívat výstupy obdobných projektů je limitována zejména zajištěním následujících předpokladů:

- Maximální zaškolení personálu, kontrola dostupnosti personálu schopného obsluhy v čase
- Kontrola dostupnosti infrastruktury (například vybavení operačních sálů nepomáhá, pokud není dostatečný počet operačních sálů v provozuschopném stavu)
- Zajištění interoperability s používaným zdravotnickým SW a HW
- Návody v papírové a digitální podobě, opakovaně zaslané v AJ v maximálně jednoduchém a návodném stylu

- Průběžný dohled na stav vybavení – technická kontrola
- Zajištění záručního a pozáručního servisu
- Zajištění spotřebního materiálu
- Monitoring využívání (řada vybavení má interní systém, který zaznamenává rozsah jeho využití)
- Zvážení bariér typu dovozní cla, náklady na dopravu atd., které následně omezují motivaci zambijské strany spolupracovat

V rámci evaluace byly identifikovány suboptimální schopnosti zambijských autorit nakupovat/zajišťovat potřebné zdravotnické vybavení prostřednictvím institutu veřejné zakázky, a to v oblastech:

- Jasné a přesné definice potřebných parametrů vybavení tak, aby byly dodány skutečné kvalitní výrobky
- Koncepčního nákupu, který zajišťuje dodávky vybavení, které je vzájemně kompatibilní
- Schopnosti odhalit dodavatele, kteří nabízejí produkty, které deklarují splnění požadovaných technických a dalších parametrů, ale jejichž výrobky je ve skutečnosti nesplňují
- Schopnosti zajistit si vhodné záruční a servisní podmínky
- Vyhnout se prosazování marginálních individuálních zájmů, korupci a klientelismu

Ve svém důsledku tyto nedostatky výrazně ovlivňují dopady poskytnuté podpory a znemožňují maximálně využít uvolněné finanční prostředky. Možným řešením je využití konceptu G2G (Government to Government) spolupráce na dodávkách vybraného vybavení.

Celkové hodnocení	Relevance – vysoká, Efektivnost – spíše vysoká, Efektivita – NA, Dopady – spíše vysoké, Udržitelnost – spíše nízká
--------------------------	---

Doporučení

V rámci evaluace byla identifikována evaluačním týmem řada doporučení. Evaluační tým vybral po diskuzích s klíčovými aktéry následující specifická doporučení:

- **Vytvoření centra excelence pro gynekologickou a porodnickou péči** – pokračovat v zahájených aktivitách v centrální nemocnici a zlepšit tak kvalitu a dostupnost gynekologické a porodnické péče v dané oblasti. Zajistit specializovanou péči a podporu pro zdravotnický personál v oboru. Zajistit potřebné vybavení.
- **Posílení znalostí a kompetencí v oblasti porodnictví a gynekologie** – podpořit odborné kompetence zdravotnického personálu v porodnictví a gynekologii, zejména v provádění laparoskopických operací, zlepšit připravenost na poskytování specializované péče.
- **Implementace psychoedukačního programu v oblasti duševního zdraví** – zlepšit povědomí o duševním zdraví, snížit stigmatizaci duševních onemocnění a posílit schopnost zvládat stres a předcházet duševním potížím v komunitách. Zavést online programy pro léčbu středních a lehkých stavů duševních onemocnění.
- **Zavedení nástrojů pro zlepšení dostupnosti akutní péče** – zvýšit efektivitu a rychlost poskytování akutní péče, zlepšit koordinaci mezi zdravotnickými zařízeními a podpořit přesnost v rozhodování během akutních zásahů.
- **Posílení schopnosti dopravy pacientů** – zvýšit efektivitu a rychlost poskytování akutní péče zejména v odlehlých oblastech a oblastech s nedostatečnou dostupností vysoce specializované péče pomocí kapacity sanitních/transportních vozů.

Evaluační tým dále doporučuje pokračovat v podpoře vzniku hnízd – úžeji zaměřených oblastí, které jsou zacíleny projekty v dané oblasti a postupně se rozvíjejí. V kontextu Zambie se evaluační tým domnívá, že je vhodné dále podporovat tvorbu „hnízda“ zaměřeného na péči o matku a dítě. Evaluační tým se domnívá, že v oblasti zdravotnictví je vhodné netříštit zdroje na více oblastí a kontinuálně podporovat zvolenou oblast.

Poděkování

Rádi bychom poděkovali zaměstnancům Zastupitelského úřadu v Zambii za neocenitelnou pomoc při organizaci rozhovorů zejména na úrovni veřejné správy.

Obsah

1	Shrnutí	3
2	Úvod.....	8
3	Informace o hodnocené intervenci	9
3.1	Kontext intervence	9
3.2	Zúčastněné strany.....	10
4	Metodologie evaluace.....	11
4.1	Shrnutí použitých metod sběru a analýzy informací.....	11
4.2	Zaznamenané metodologické a další překážky.....	12
4.3	Evaluační tým.....	12
5	Evaluační zjištění	13
5.1	Hodnocení v kontextu klíčových dimenzí zdravotnictví v Zambii.....	13
5.1.1	Strategické směřování.....	13
5.1.2	Dostupné finanční zdroje.....	14
5.1.3	Dostupnost personálu.....	15
5.1.4	Dostupnost vybavení a metod.....	16
5.1.5	Organizace péče	17
5.2	Evaluační otázky specifické pro klíčové intervence	18
5.2.1	Jaká je účelnost dosavadního zdravotnického působení ČR v Zambii?	18
5.2.2	Jaká je relevance dosavadního zdravotnického působení ČR v Zambii z hlediska potřeb Zambie? 19	
5.2.3	Lze v rámci hodnocených intervencí identifikovat dobrou praxi pro další replikaci, respektive pro pokračování spolupráce v sektoru zdravotnictví?	20
5.3	Průřezové principy ZRS ČR.....	22
5.3.1	Řádná (demokratická) správa věcí veřejných	22
5.3.2	Šetrnost k životnímu prostředí a klimatu.....	22
5.3.3	Dodržování lidských práv příjemců včetně rovnosti mužů a žen	22
5.4	Vnější prezentace	23
6	Závěry evaluace	23
7	Doporučení.....	24
8	Přílohy závěrečné evaluační zprávy	30
8.1	Shrnutí zprávy v anglickém jazyce.....	30
8.2	Seznam a vysvětlení použitých zkratk	33
8.3	Shrnutí použitých metod sběru a analýzy informací.....	34
8.4	Seznam prostudovaných dokumentů	34

8.5	Seznam interview	36
8.6	Hlavní zjištění z rozhovorů	37
8.7	Využití dotazníky, okruhy pokládaných otázek	39
8.7.1	Základní Topic guide pro evaluační rozhovory	39
8.8	Schéma intervenční logiky (Teorie změny)	44
8.9	Přehled zúčastněných stran projektu	46
8.10	Fotografická příloha	47
8.10.1	Neonatologické oddělení Levy Mwanawasa University Teaching Hospital (LMUTH)	47
8.10.2	Jednotka intenzivní neonatologické péče University Teaching Hospital	48
8.10.3	Dodané vybavení v University Teaching Hospital	50
8.10.4	Sanitní vůz	52
8.10.5	Místní poskytovatel zdravotní péče Kasisi Level 1 Clinic	54
8.11	Zadávací podmínky	56
8.12	Vypořádání připomínek	57
8.13	Přehled připomínek vzešlých z diskuse při závěrečné prezentaci a jejich vypořádání	58
8.14	Statistický přehled vývoje péče na akutní jednotce neonatologie v podpořené University Teaching Hospital v Lusace	59

2 Úvod

Předmět evaluace

Předmětem evaluace je provedení nezávislého vyhodnocení tří projektů realizovaných v rámci humanitární odezvy České republiky na pandemii Covid 19 v Zambii (dodávka vakcín a zdravotnického vybavení) v gesci Ministerstva zahraničních věcí České republiky (MZV), České rozvojové agentury (ČRA) a Ministerstva zdravotnictví České republiky v rámci prioritního sektoru Inkluzivní sociální rozvoj – zdravotnictví (SDG–3).

Účel evaluace

Cílem evaluace je získat poznatky o relevanci a účelnosti dosavadního zdravotnického působení ČR v Zambii (odezva na Covid 19) a zejména zmapování příležitostí pro další působení zejména v kontextu Iniciativy Team Europe k veřejnému zdraví v Africe.

Základní evaluační otázky:

- Jaká je relevance dosavadního zdravotnického působení ČR v Zambii zejména z hlediska potřeb Zambie?
- Jaká je účelnost dosavadního zdravotnického působení ČR v Zambii?
- Lze v rámci hodnocených intervencí identifikovat dobrou praxi pro další replikaci, resp. pro pokračování spolupráce v sektoru zdravotnictví?

Vyhodnocení proběhne dle mezinárodně uznávaných kritérií OECD-DAC,¹ tj. **relevance**, **koherence** (včetně koordinace a integrovaného přístupu), **efektivit** (hospodárnosti), **efektivnosti** (účelnosti), **dopadů** a jejich **udržitelnosti** (a replikovatelnosti).

Další evaluační kritéria:

- **vnější prezentace** (viditelnost, zejména z hlediska povědomí o projektu a jeho výstupech mezi příjemci a místními partnery);

uplatnění **průřezových priorit ZRS ČR** definovaných ve Strategii zahraniční rozvojové spolupráce pro období 2018–2030:² řádná (demokratická) správa věcí veřejných; šetrnost k životnímu prostředí a klimatu; dodržování lidských práv příjemců včetně rovnosti mužů a žen.

Řešitel evaluace

Řešitelem evaluace je společnost Octans Consulting s.r.o. Octans Consulting je společnost založená společníky s dlouholetou poradenskou praxí z prostředí veřejné správy, akademické sféry i soukromých korporací. Úspěšně realizuje konzultační a optimalizační projekty v programovém, procesním a projektovém řízení a zejména evaluacích.

Klíčoví experti mají konzultační a analytickou zkušenost s akademickým prostředím a prostředím veřejných výzkumných organizací. Nabízejí zkušenosti s projekty organizační, procesní a personální optimalizace pro subjekty Dlouhodobě působí v prostředí zdravotnictví. Od úrovně tvorby národních koncepcí a programů elektronizace až po úroveň konkrétních projektů telemedicíny a prevence onemocnění. Členové týmu spolupracovali na projektech pro Ministerstvo zdravotnictví, poskytovatele zdravotních služeb, zdravotní pojišťovny či technologické společnosti.

¹ Více info k uplatnění evaluačních kritérií OECD-DAC viz <https://www.oecd.org/dac/evaluation/dacriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>

² Více info viz www.mzv.cz/rozvoj

3 Informace o hodnocené intervenci

3.1 Kontext intervence

Charakteristika intervence

Intervence byly realizovány v rámci humanitární odezvy České republiky na pandemii Covid 19 v Zambii. Intervence reagovala nejen na potřeby způsobené pandemií onemocnění Covid 19, ale i na dlouhodobé problémy zambijského zdravotnictví zejména v oblasti nedostatečného vybavení zdravotnickým a jiným vybavením, které pandemie ještě více znásobila akutní potřebou vybavení pro podporu pacientů ohrožených onemocněním Covid 19.

Popis intervence

Intervence byla zaměřena na zlepšení kvality a dostupnosti péče v oblastech zaměřených na akutní péči, obecně péči o matku a dítě a dále byla podpořena sada opatření zaměřená na řešení dopadů onemocnění pandemie Covid 19.

Cíle intervence

Hodnocené projekty cílily na hlavní problémy zdravotnictví, a to jak na ty dlouhodobé – péče o matku a dítě, tak o ty vyvolané pandemií Covid 19. Globálním cílem projektů je zlepšení zdravotní péče v Zambii v kontextu pandemie onemocnění Covid 19. V rámci intervencí byly evaluovány zejména 3 projekty:

1. Modernizace a vybavení nemocnice v Lusace v oblasti péče o matku a dítě
2. Darování vakcín proti onemocnění Covid 19
3. Darování materiálu pro realizaci vakcinace dodaných vakcín proti Covid 19

Modernizace a vybavení nemocnice v Lusace

Nejprve byla identifikována potřeba modernizace vybavení jednotky intenzivní péče pro University Teaching Hospital v Lusace a v péči o matku a dítě. Tento krok byl součástí humanitární odezvy na pandemii Covid-19 podle usnesení vlády č. 407/2020. Následně došlo postupně ke zřízení mobilní zdravotní jednotky – mini porodnice, vybavené gynekologickým a chirurgickým záchranným vozidlem / sanitkou pro ženy a novorozence v nemocnici v Lusace. Projekt byl realizován v University Teaching Hospital v Lusace.

Nástrojem pro intervenci byl zvolen nově používaný Vázaný peněžní dar v celkové výši 14 711 853 Kč.

V první fázi bylo dodáno nové vybavení pro jednotku intenzivní péče v největší státní nemocnici v Zambii. Ve druhé fázi bylo zajištěno vybavení mobilní zdravotní jednotky, která zahrnovala sanitku, polohovatelnou postel, inkubátor, vyhřívané postýlky, defibrilátor, mobilní ultrazvuk a další zařízení pro péči o ženy a novorozence. Projekt zahrnoval základní zaškolení personálu ve využívání vybavení.

Darování vakcín proti nemoci Covid 19

Ministerstvo zdravotnictví České republiky realizovalo darování vakcín proti nemoci Covid 19 do Zambie. Tento projekt probíhal v roce 2022. Ministerstvo zahraničních věcí ČR spolupracovalo s Ministerstvem zdravotnictví Zambie na mezinárodní odezvě na pandemii Covid 19, což zahrnovalo identifikaci cílových zemí pro sdílení očkovacích látek, mezi nimi Zambie, jedné ze šesti prioritních zemí dvoustranné zahraniční rozvojové spolupráce.

Poskytnuta byla vakcína Comirnaty od výrobce BioNTech-Pfizer, a to v celkovém počtu 250 560 dávek. Darování proběhlo prostřednictvím přímé dodávky od výrobce vakcíny (vakcíny nedodal český stát, ale přímo výrobce prostřednictvím kapacit UNICEF pro zajištění cold-chain) v květnu 2022. Celková hodnota darovaných vakcín činila 124 439 496 Kč.

Darování materiálu pro vakcinaci proti Covid 19

Ministerstvo zahraničních věcí ČR realizovalo projekt darování materiálu pro vakcinaci proti Covid 19 v Zambii v roce 2022 v přímé návaznosti na projekt darování vakcín. Partnerskou organizací v zemi realizace projektu byla mezinárodní organizace Dětský fond OSN (UNICEF). Ministerstvo poskytlo peněžní dar UNICEF ve výši 2 500 000 Kč, který v Zambii zajistil využití darovaných vakcín, včetně jejich distribuce a zdravotnického materiálu, konkrétně jehel a stříkaček, pro jejich aplikaci.

3.2 Zúčastněné strany

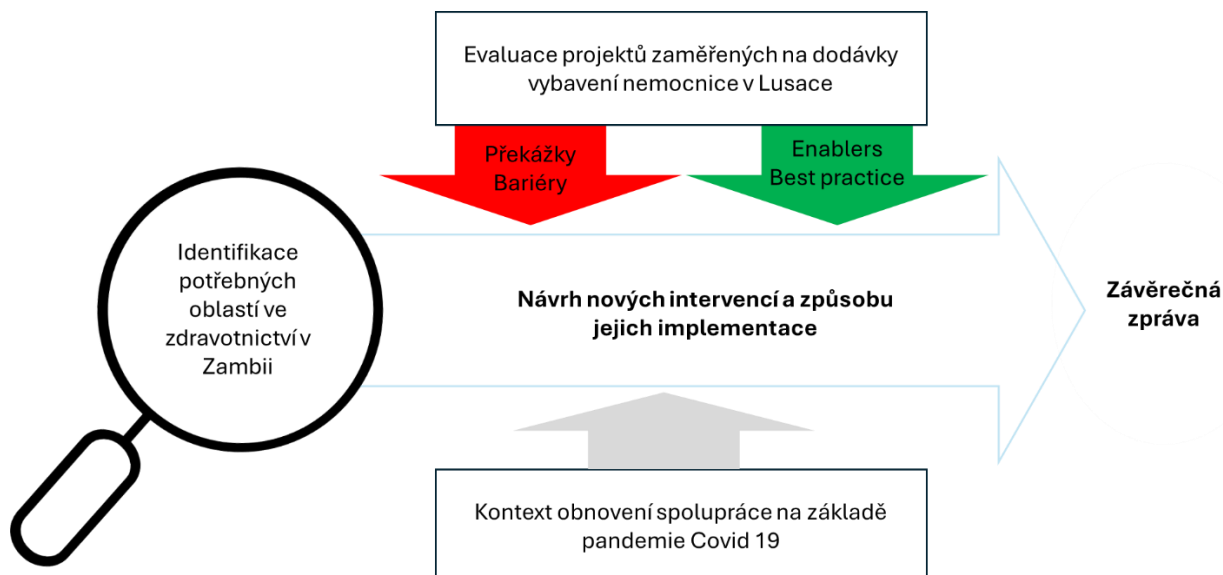
Hlavní zúčastněné strany projektu zahrnovaly tyto hlavní skupiny aktérů:

- Institucionální aktéři na straně ZRS ČR
- Realizátoři intervencí a dodavatelé
- Institucionální aktéři na straně Zambie
- Cílové skupiny intervencí

Podrobně jsou zúčastněné strany uvedeny v příloze 8.98.

4 Metodologie evaluace

Zaměření evaluace vycházelo ze základních předpokladů, které byly potvrzeny zástupci donorů/zadavatele v rámci diskuzí a schválené vstupní zprávy. Evaluace byla zaměřena dle následujícího schématu a následujícího popisu.

Cílem tedy bylo zejména (i) identifikovat příležitosti pro další program/projekty zaměřené na oblast zdravotnictví, a to prostřednictvím identifikace potřeb zambijského zdravotnictví tak, aby případná intervence byla účelná.

Následně (ii) detailní vyhodnocení projektů zaměřených na dodání vybavení pomohlo identifikovat klíčové problémy, nedostatky, dobrou praxi a zároveň (iii) vyhodnotit jednotlivé partnery a možnost jejich zapojení. Prolnutím se seznamem potřeb jsme pak vytvořili finální návrh možných intervencí ve zdravotnické oblasti v Zambii.

Hodnocení podpory v oblasti vakcín a vakcinace bylo omezené a sloužilo pouze jako doplňkový zdroj informací pro možné obdobné intervence zejména v oblasti očkování, logistiky atd.

4.1 Shrnutí použitých metod sběru a analýzy informací

Celkový design byl opřen o **teorii vedenou evaluaci**. Z hlediska volby přístupů ke sběru a analýze dat byla evaluace opřena o **kombinovaný (smíšený přístup)** k výzkumu.

Kvalitativní metody se zaměřovaly na interpretaci nekvantifikovatelných aspektů intervencí, jako jsou názory, zkušenosti, postoje apod. zainteresovaných stran. Byly využity následující metody:

- Individuální rozhovory
- Skupinové rozhovory
- Obsahová analýza textů (Desk research)
- Pozorování

Rozhovorů se účastnilo více než 50 zástupců různých aktérů intervence. V hlavním městě Lusace se uskutečnilo celkem 14 rozhovorů, z nichž 4 rozhovory byly koncipovány jako **skupinové**. Rozhovorů s lékaři v nemocnicích

University Teaching Hospital (UTH) Lusaka, tedy nemocnice přijímající poskytnuté vybavení, Lewy Mwanasa Teaching Hospital (což byla s ohledem na postavení v systému a velikost srovnatelná nemocnice vhodná ke komparaci) místní klinice v Kasisi se účastnily rovněž zdravotní sestry. Tři rozhovory byly provedeny online ať již na dálku v přípravné fázi evaluace, či v průběhu evaluační mise v Zambii.

Výsledky rozhovorů i rešerše byly ověřovány formou návštěv/pozorování na místě realizace.

Kvantitativní metody se zaměřovaly na numerická data, analýzy a měření. V kontextu evaluace mělo jejich využití spíše doplňkový charakter, neboť data byla výrazně nekvalitní (omezená vnitřní i vnější validita) nebo zcela nedostupná. Data byla využita zejména v rámci desk research.

Důležitou metodou použitou v rámci evaluace bylo i pozorování, zejména s ohledem na skutečně využívané postupy, vybavení a přístup k péči.

Podrobnosti k použitým metodám jsou uvedeny v příloze zprávy, kapitole 8.3.

4.2 Zaznamenané metodologické a další překážky

V rámci evaluace se projevila většina rizik identifikovaných ve vstupní zprávě. Nejvýznamnější překážkou evaluace bylo zejména získávání respondentů pro rozhovory. Rozsah spolupráce s ČR, vysoký počet donorů a politická změna na postu ministra zdravotnictví v průběhu evaluace výrazně ovlivňovaly ochotu a motivaci zvolených respondentů se setkat.

Nadstandardní spolupráce ze strany zastupitelského úřadu v Zambii a zapojení více místních expertů do zamlouvání schůzek nakonec vyústilo v dostatečné množství rozhovorů se zástupci širokých skupin klíčových aktérů.

Během rozhovorů bylo opakovaně týmem identifikováno, že podpoře ze strany ČR není věnována taková pozornost ze strany zastupitelů veřejné správy, jak by bylo třeba.

Další překážkou je pak nízká vnitřní i vnější validita dat o zdravotnictví v Zambii.

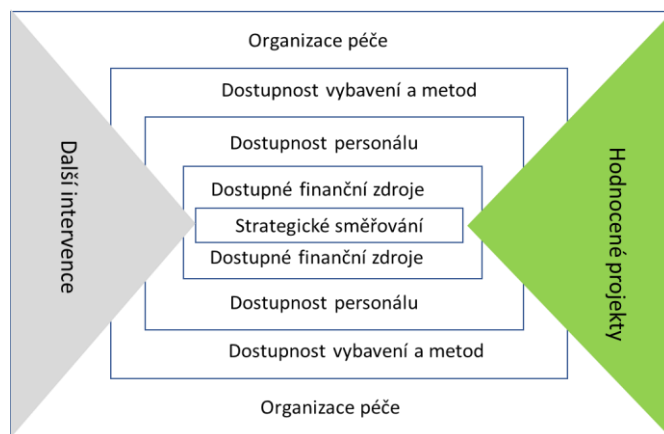
4.3 Evaluační tým

Jméno	Role v týmu	Zapojení do evaluace
Petr Krucký	Hlavní evaluátor	Účast na misi, tvorba všech výstupů
František Vlček	Expert zdravotnictví, kvalita péče	Tvorba všech výstupů, expertíza v nastavení zdravotní péče v celém světě
Lukáš Bumbálek	Evaluátor	Tvorba všech výstupů
Matěj Kasal	Expert zdravotnictví	Podpora v odborné medicínské oblasti u všech výstupů, účast na misi
George Sakala Nyendwa	Local expert	Lokální expert, podpora na misi, podpora všech výstupů

5 Evaluační zjištění

5.1 Hodnocení v kontextu klíčových dimenzí zdravotnictví v Zambii

Jednotlivé projekty jsme hodnotili v základních dimenzích podpory zdravotnictví v Zambii, viz následující schéma.

Hodnocení výše uvedených dimenzí evaluačnímu týmu sloužilo k:

- Provedení hodnocení zacílených projektů
- Stanovení potřeb zambijského zdravotnictví
- Stanovení kontextu, který je třeba reflektovat při návrhu a implementaci nových projektů

Následující kapitoly jsou rovněž zdrojem hodnocení pro specifické i obecné evaluační otázky.

5.1.1 Strategické směřování

Soulad intervencí se strategickým rámcem Zambie

Intervence byly v souladu se strategickým rámcem Zambie, neboť v části dodávek vybavení přímo cílí na hlavní priority zambijského zdravotnictví, které jsou v National Health Strategic Plan for Zambia 2022 – 2026 stanoveny následovně.

„The main national health priority areas will include: strengthening prevention and Primary Health Care; Maternal, neonatal, child and adolescent health and nutrition; Communicable diseases - malaria, HIV and AIDS, STIs and TB control; NonCommunicable Diseases; and strengthening of the integrated health support systems.“

Na základě analýzy strategických dokumentů a rozhovorů se zástupci veřejné správy a dále na základě návštěvy zdravotnických zařízení vycházejí jako klíčové oblasti potřebující výrazné intervence zejména následující oblasti:

- Nedostatek lidských zdrojů
- Nedostatek vybavení, léků atd. vhodných pro děti
- Nedostatečná infrastruktura, která obvykle není soustředěna na péči o děti a matku
- Neefektivní či zcela chybějící systém dopravy, respektive terénní péče

Dodané vybavené zcela jasně reaguje na tyto priority, a lze je tudíž označit za velice účelné a v souladu s dlouhodobým strategickým rámcem Zambie.

Kvalita strategického řízení

Obecně z řízených rozhovorů vyplývá, že tvorba strategických dokumentů je na dostatečné úrovni, a to i díky podpoře mezinárodních organizací (UNICEF, WHO atd.) a dalších donorů. Samotná implementace je však již v mnoha oblastech suboptimální a selhává (například v oblasti navýšení počtu zdravotnických pracovníků, které bylo v rámci koncepcí plánováno v mnohem větším rozsahu, než bylo uskutečněno, nebo v oblasti zavádění veřejného pojištěnečského schématu atd.). Obecně implementace dle rozhovorů selhává na nedostatečných kapacitách a kompetencích implementujících organizací, nedostatku financí a negativních jevech typu klientelismus, korupce atd.

Dalším obvyklým důvodem je častá výměna vrcholných představitelů státu v oblasti zdravotnictví (v posledních pěti letech zastávaly pozici ministra zdravotnictví čtyři osoby).

5.1.2 Dostupné finanční zdroje

Kontext financování zdravotnictví v Zambii

Zambie je dlouhodobě závislá na externích zdrojích financování své zdravotní péče – viz následující graf.

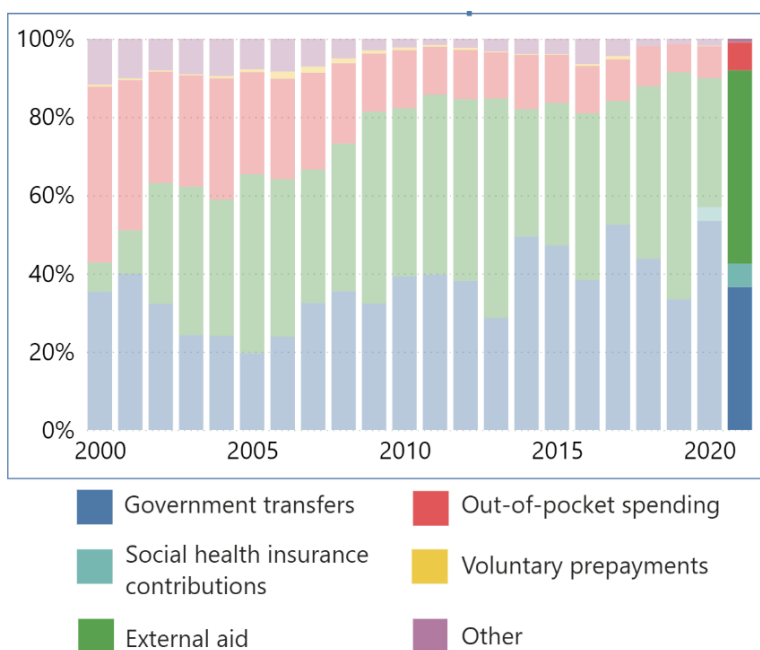
Z grafu³ zpracovaného WHO je patrné, že bez výrazné podpory zahraničního financování by situace v Zambii byla ještě mnohem horší než v současnosti, neboť tato zahraniční pomoc/spolupráce v roce 2021 tvořila polovinu všech sledovaných výdajů na zdravotnictví. Pořízení vybavení tak přispělo k rozšíření péče, respektive vybavení, které by, pokud by nebylo pořízeno jinými donory, nebylo pravděpodobně pořízeno vůbec.

S ohledem na skutečnost, že formálně i neformálně je stále pro dosažení vyšší kvality péče nezbytné ze strany pacientů za tuto péči poskytnout extra úhradu (out of pocket), je poskytnutí vybavení zároveň nástrojem pro podporu zranitelných skupin obyvatel, kteří si extra příplatek za péči nemohou dovolit.

V rámci navštívených nemocnic byla možnost příplatku vždy dostupná a v nemocnicích pro takto platící klienty byly dostupné i speciálně vyhrazené prostory.

Dopady spolupráce s Čínou

Omezenost finančních zdrojů vychází jak z ekonomické situace Zambie, respektive příjmů státního rozpočtu, tak zároveň z vysokého dluhu, zejména vůči Číně, a vyhlášení platební neschopnosti během pandemie Covid 19. Velmi dlouho pak nebyla Zambie se svými věřiteli schopna dosáhnout dohody. Situace je dle zástupců Ministerstva zdravotnictví Zambie i dalších respondentů stále složitá, ač bylo prezidentem Zambie vyhlášeno dosažení dohody s Čínou (a Indií) na restrukturalizaci dluhu ve výši 6,3 mld. USD.

³ WHO, Global Health Expenditure Profile – Zambia, https://apps.who.int/nha/database/country_profile/Index/en

Během rozhovorů se zástupci poskytovatelů zdravotní péče bylo opakovaně deklarováno, že nákupní proces vybavení je v některých případech vychýlen směrem k výrobkům čínské provenience, které však nemusí vždy odpovídat kvalitě výrobků určených například pro zákazníky v EU (podléhající Medical Device Regulation a dalším regulacím).

Během rozhovorů bylo opakovaně lékaři zmiňováno, že kvalita takového vybavení/prostředků není dostatečná.

Infrastruktura financovaná/vybudovaná čínskými partnery pak dle rozhovorů není dostatečně udržována a dochází ke stavům, kdy není možné využít vybudované kapacity z důvodu nedostatečné údržby (to se projevilo i při obhlídce, kdy část operačních sálů nemohla být využívána).

Veřejné zdravotní pojištění

Jedním z nejvýznamnějších počínů v oblasti zdravotnictví bylo zákonné zavedení veřejného zdravotního pojištění na základě National Health Insurance Scheme v roce 2018.

Zdravotní pojištění v Zambii je založeno na kombinaci povinného a dobrovolného pojištění, které se postupně rozšiřuje na všechny obyvatele s cílem dosáhnout univerzálního zdravotního pokrytí. Všichni zaměstnanci ve veřejném a soukromém sektoru musí povinně přispívat do Národního systému zdravotního pojištění (NHIS) prostřednictvím pravidelných odvodů z mezd. Zaměstnavatelé jsou také povinni odvádět určité procento z platů svých zaměstnanců do tohoto systému.

Pro osoby, které pracují bez zaměstnavatele / na své jméno, jsou zaměstnány v neformálním sektoru nebo jsou nezaměstnané, existuje možnost dobrovolného zapojení do systému zdravotního pojištění za stanovených tarifů. Schopnost těchto osob přispívat je však determinována výší příjmu, která často není dostatečná.

Pojištění se zároveň rozšiřuje na všechny obyvatele, včetně zranitelných skupin, jako jsou děti, senioři a osoby s nízkými příjmy.

NHIS pokrývá základní zdravotní služby, jako je preventivní péče, ambulantní léčba, hospitalizace, mateřská péče a léčba infekčních nemocí. Pojištěnci mají přístup k těmto službám prostřednictvím smluvních zdravotnických zařízení. Správa systému je v rukou nezávislého správního orgánu, který zajišťuje řízení finančních prostředků, sleduje kvalitu poskytovaných služeb a dohlíží na dodržování standardů zdravotní péče.

V červenci 2024 bylo do zdravotního pojištění zahrnuto 4,7 milionu obyvatel (23% populace)⁴. V řízených rozhovorech se zástupci státních organizací opakovaně zaznělo, že systém není samofinancovatelný a že bude nutné přistoupit ke změně jeho financování a vyšší podpoře zapojení obyvatel mimo státní sektor.

5.1.3 Dostupnost personálu

Projekty nebyly přímo zacíleny na tvorbu kapacit či kompetencí, ač nedílnou součástí dodávek bylo dle dodavatelů i školení personálu. Evaluační tým se domnívá, že projekty mohly být více doplněny o složku zvyšování kompetencí. Zároveň je zvyšování kompetencí nezbytné pro doporučené oblasti další podpory.

Dostupnost personálu je jedním z klíčových problémů Zambijského zdravotnictví. Aktuální i předchozí představitelé státu opakovaně deklarují svou ochotu uvolit prostředky na rozšiřování kapacit zambijských zdravotníků,⁵ a to v rozsahu, který je dle vybraných respondentů za hranou finančních možností veřejného zdravotnictví.

Na základě rozhovorů (zejména v rámci Health Professions Council of Zambia, fakultních nemocnic a Zambia National Public Health Institute) vyplynulo, že hlavním problémem není až tak počet zdravotníků, kteří jsou

⁴ <https://www.moh.gov.zm/?p=3798>

⁵ <https://www.lusakatimes.com/2023/09/22/government-addresses-health-worker-shortage-plans-to-recruit-thousands/>; <https://www.lusakatimes.com/2023/06/28/3000-health-workers-to-employed-masebo/>;

dostupní po absolvování fakult zaměřených na vzdělávání zdravotníků. Problémem je schopnost poskytovatelů zdravotní péče absorbovat tyto nové zdravotníky, respektive možnosti státního rozpočtu nové kapacity financovat.

Soukromí poskytovatelé preferují již seniorní zdravotníky a absolventům nabízejí velmi omezené možnosti spolupráce. Juniorní zdravotníci/absolventi tak mají jako jednu z mála možností veřejné nemocnice, které však mají omezené rozpočty a lékařská místa jsou často obsazena.

Dle rozhovorů více než třetina absolventů (lékařů) nedostane práci ve zdravotnickém sektoru po ukončení studia, neboť není dostatek volných placených míst.

V rámci rozhovorů byla opakovaně diskutována kapacita péče o duševní zdraví. Dostupnost takové péče je zcela nedostatečná a dle rozhovorů prakticky chybí zcela na úrovni psychiatrické péče.

5.1.4 Dostupnost vybavení a metod

Klíčové aktivity hodnocených intervencí byly zaměřeny na dodávky vybavení, doložené přehledy dodaného vybavení.

Vybavení určené pro vakcinaci (vakcíny a prostředky pro vakcinaci) bylo hodnoceno velice omezeně s ohledem na krátkodobý charakter intervence, a to v souladu se vstupní zprávou.

Dodané vybavení odpovídalo potřebám zdravotnictví Zambie a všichni respondenti si byli vědomi české podpory a většina z nich dokázala identifikovat, v jaké oblasti bylo vybavení dodáno. Zambijské zdravotnictví by potřebovalo takového vybavení řádově více, nastává však problém s údržbou vybavení a zajištěním dostatku personálu pro jeho maximální využití.

V rámci prohlídek nemocnic jsme se často setkali s případy, kdy relativně nové vybavení nebylo používáno (nebo nebylo využíváno dostatečně) z důvodů:

- Poruchy, byť i marginální součástky vybavení, která následně není zajištěna
- Nedostatečného proškolení, respektive neexistence vhodných návodů
- Omezené schopnosti využívat SW vybavení spojené s daným vybavením
- Drahého spotřebního materiálu
- Nedostatečné interoperability s ostatním přístrojovým vybavením (jak na úrovni HW, tak SW)
- Výpadků energie a omezené možnosti využití
- Chybějící odborné kapacity
- Nedostatků na další infrastrukturu, která je pro dané vybavení nezbytná

Jak již bylo zmíněno výše, někteří zdravotníci a zástupci veřejných organizací, včetně profesní samosprávy, rovněž nebyli spokojeni s kvalitou dodávaného vybavení.

Ze strany několika zdravotnických profesionálů zazněly výtky vůči omezené schopnosti zambijských autorit nakupovat potřebné zdravotnické vybavení prostřednictvím institutu veřejné zakázky, a to v oblastech:

- Jasně a přesně definice potřebných parametrů vybavení tak, aby byly dodány skutečně kvalitní výrobky
- Koncepčního nákupu, který zajišťuje dodávky vybavení, které je vzájemně kompatibilní
- Schopnosti odhalit dodavatele, kteří nabízejí produkty, které deklarují splnění požadovaných technických a dalších parametrů, ale jejichž výrobky je ve skutečnosti nesplňují
- Schopnosti zajistit si vhodné záruční a servisní podmínky

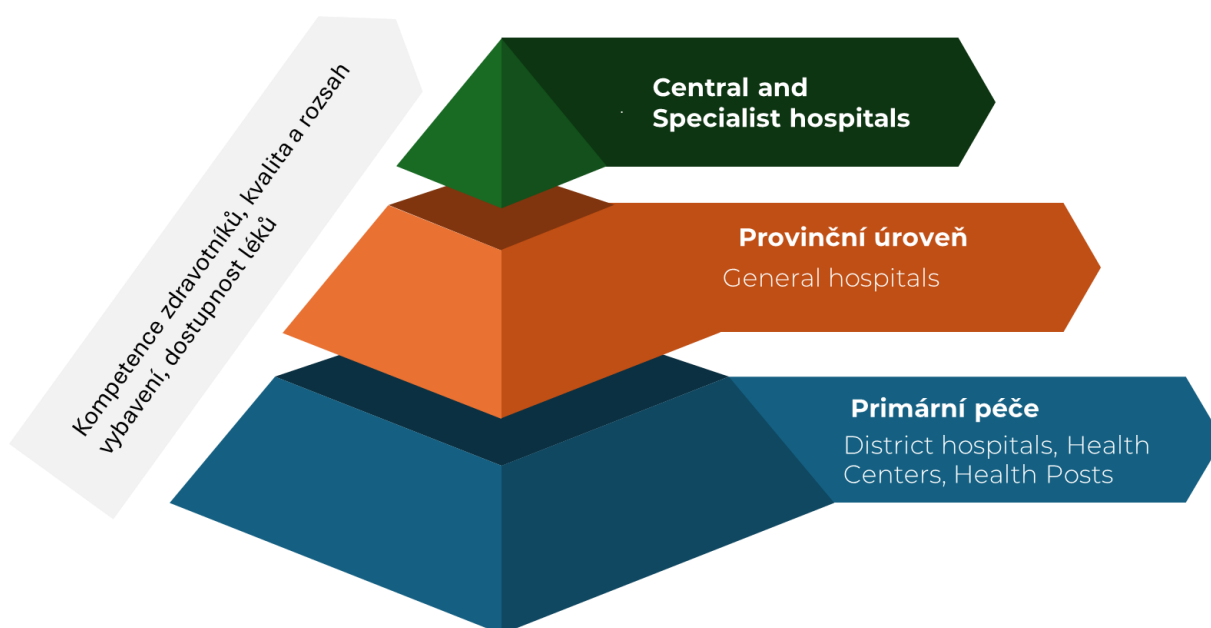
Vybavení poskytnuté Českou republikou však bylo hodnoceno velmi dobře a byla oceňována i infrastrukturní pomoc v rámci jeho dodávek, a to i nad rámec smluvního vztahu.

Zároveň pak dochází k případům (jeden z nich měl za následek i odvolání ministryně zdravotnictví během evaluace), kdy dané vybavení, léky či jiné produkty a služby nejsou dostupné z důvodu jejich zcizení nebo jiné nežádoucí manipulace.

Při rozhovorech se zástupci potenciálních českých dodavatelů bylo opakovaně deklarováno, že možnost spolupráce i přes bariéry a omezené kompetence (a případné prosazování partikulárních zájmů) ze strany zambijských autorit preferovat kvalitní a bezpečné výrobky existuje. Řešením jsou bilaterální dohody o spolupráci v oblasti zdravotnictví, které mohou zahrnovat například i dodávky zdravotnického vybavení. Takové dohody mohou specifikovat podmínky dodávek, finanční podporu, technickou asistenci a výměnu odborníků. Tímto způsobem je možné napřímo dodávat výrobky české provenience do Zambie mimo obvyklý rámec veřejné zakázky, který často způsobuje dodávky méně kvalitního, a tudíž i levnějšího vybavení.

5.1.5 Organizace péče

Organizace péče je odvislá zejména od dostupnosti zdravotníků a zdravotnických zařízení. Systém využívá nelékařský personál v mnohem větším rozsahu než například v ČR. Systém je postaven na třístupňové hierarchii, viz následující schéma

S ohledem na nedostatek lékařů je nejnižší úroveň často zajišťována středním zdravotnickým personálem. Pacient postupně prochází dle závažnosti a specifity svého onemocnění směrem vzhůru ke specializované péči.

Transport pacientů

Významným nedostatkem deklarovaným na všech úrovních je nedostatečná dostupnost prostředků pro sekundární převoz pacientů, pokud nejsou schopni se dopravit sami. Pokud zdravotnické zařízení, kde je pacient přijat, nemá dostatečnou kapacitu nebo specializované vybavení pro jeho ošetření, musí být pacient transportován do vyššího zdravotnického zařízení, které je lépe vybavené pro jeho potřeby. V rámci velice omezeného vozového parku pak pacient i ve velmi emergentních situacích musí často čekat i desítky hodin, než se na něj dostane.

Systémově řízená obdoba rychlé zdravotnické/lékařské pomoci není v Zambii dostupná.

Obecně lze říci, že v důsledku nedostatku lékařů je značná část kompetencí přenášena na střední zdravotnický personál, což musí být reflektováno v případě projektů zaměřených na edukaci a zvyšování kompetencí zdravotníků.

5.2 Evaluační otázky specifické pro klíčové intervence

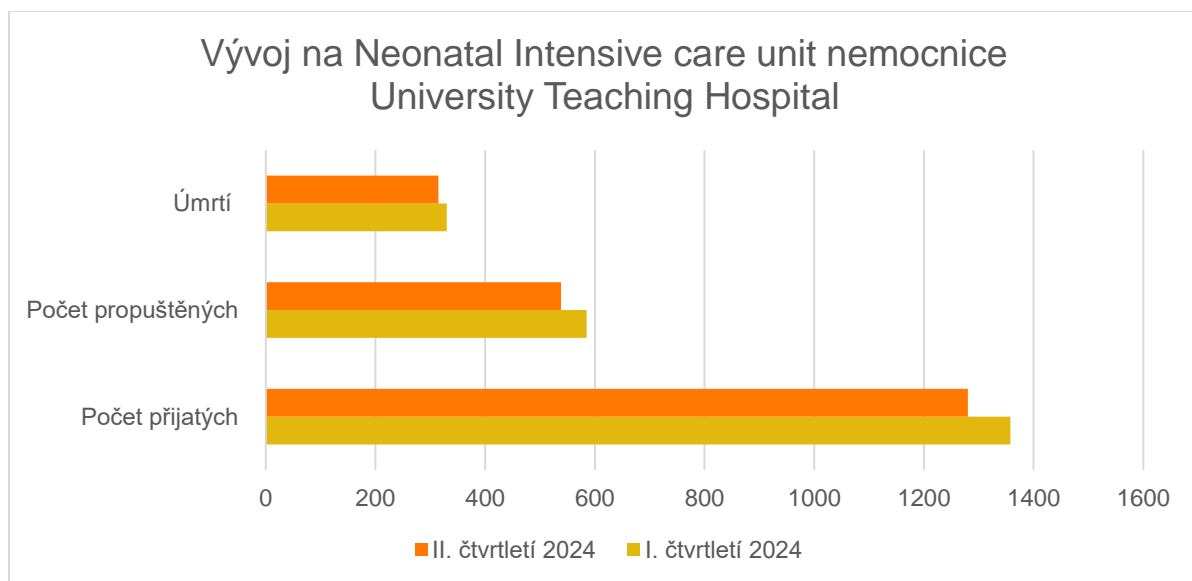
5.2.1 Jaká je účelnost dosavadního zdravotnického působení ČR v Zambii?

Účelnost péče byla posuzována s ohledem na realizovanou/hodnotitelnou změnu v kvalitě a dostupnosti péče. Intervence působila přímo na potřeby zambijského zdravotnictví (vyjma oblasti vakcín a jejich podání), kdy byly zacíleny oblasti, které jsou zcela nedostatečné.

V rámci dodávky vakcín je prakticky nemožné hodnotit efektivitu, vzhledem k tomu, že okno dodržení řádné distribuce a skladování, které je pro efektivitu dodávek vakcín nejdůležitějším faktorem, jsme nemohli ověřit ani sledovat

V péči o dítě a matku je jak z dostupných podkladů, tak z rozhovorů naprosto evidentní významný nedostatek vybavení, personálu, infrastruktury a kompetencí.

Dopady takového nedostatku jsou pak evidentní, například na statistikách úmrtnosti, viz následující graf z intenzivní jednotky neonatologické péče v University Teaching Hospital v Lusace.

Zdroj: UTH

Důležité je zmínit, že více než 500 pacientů bylo přeloženo od jiného poskytovatele s ohledem na tamní nedostupnost péče/vybavení/kompetencí. Detailní přehled je uveden v příloze 8.13.

Dodané vybavení jednotky intenzivní péče přímo přispívalo ke zvýšení dostupnosti a kvality péče. Dodávka sanitního vozu pak významně přispěla ke schopnosti poskytovat péči i v regionech bez dostupné vysoce odborné péče (viz více než 500 překladů z jiných zařízení).

Během rozhovorů ani následně nebylo možné získat přesné statistiky využití vybavení, ani sanitního vozu. Během prohlídky evaluační tým nabyl domněnky, že vybrané vybavení nebylo využíváno dostatečně, a to na základě následující evidence:

- Kolposkop – přístroj byl ve velmi zchátralém stavu, obsluha deklarovala, že dochází k problémům se SW, kdy nejsou schopni ukládat pořizené snímky, odpověď na rozsah využívání byla velmi vyhýbavá a směřovala k omezením daným špatným SW, respektive neschopností ho využívat. Dle sdělení se nemělo

jednat o chybu, ale pouze o uživatelskou neznalost, neboť nebyl dostupný popis v anglickém jazyce. S ohledem na časový odstup je nezajištění návodu/funkčního SW indikátorem nedostatečné motivace přístroj skutečně používat.

- Sanitní vůz – sanitní vůz byl velmi zachovalý, pneumatiky neopotřebené

I přes možné nižší využití vybavení však lze konstatovat, že účelnost pomoci (vyjma oblast vakcinace) je vysoká.

5.2.2 Jaká je relevance dosavadního zdravotnického působení ČR v Zambii z hlediska potřeb Zambie?

Relevance dosavadního působení ČR ve zdravotnickém sektoru v Zambii je vysoká s ohledem na skutečnost, že až na výjimku intervencí v oblasti zvládnání pandemie Covid 19 byly hodnocené projekty zaměřeny na skutečné potřeby zambijského zdravotnictví. Zacílené projekty/intervence cílily jak na deklarované potřeby zambijského zdravotnictví uvedené v koncepčních dokumentech, tak i na skutečné potřeby systému.

Péče o matku a dítě – vybavení nemocnice

Vysoká relevance spočívá u péče o matku a dítě v reflexi/reakci na následující oblasti:

- **Vysoká míra mateřské a dětské úmrtnosti** – Zambie čelí relativně vysokým mírám úmrtnosti matek i novorozenců, zejména kvůli komplikacím při těhotenství a porodu, špatnému přístupu k odborné porodnické péči a nedostatečné prenatální péči
- **Význam pro celkový zdravotní stav populace** – Péče o matky a děti má přímý dopad na zdraví celé populace. Investice do zdravotní péče pro těhotné ženy a novorozence zajišťuje, že nová generace bude zdravější, což má dlouhodobé pozitivní efekty na národní ekonomiku i sociální stabilitu. Zdravé těhotenství a porod snižují riziko dlouhodobých zdravotních komplikací pro matky a zajišťují lepší životní start pro děti.
- **Podpora genderové rovnosti a vzdělávání** – Zlepšená péče o ženy během těhotenství a porodu pomáhá také prosazovat genderovou rovnost. Když jsou ženy zdravé a mají přístup ke kvalitní zdravotní péči, jsou schopné se více zapojit do vzdělávání, pracovního trhu a dalších oblastí života, což přispívá k lepšímu rozvoji celé společnosti.

Pořízení sanitky pro účely nemocnice

Pořízení sanitky je pro zdravotní péči v Zambii, zejména v péči o matku a dítě, naprosto klíčové, a to kvůli kritickému problému s dostupností zdravotnických zařízení, obzvláště ve venkovských oblastech. Vzdálenosti mezi vesnicemi a nemocnicemi jsou často velké, že ženy v těhotenství, během porodu nebo po něm mají velice omezený přístup k rychlé a odborné lékařské péči. V případě komplikací během porodu je včasný převoz do nemocnice s odpovídajícím personálem a vybavením nezbytný pro záchranu života matky i dítěte.

Sanitky zajišťují rychlou přepravu nejen v akutních případech, ale také poskytují základní stabilizaci pacientek na cestě do zdravotnického zařízení. Absence rychlého transportu může vést k úmrtí, kterým by bylo možné předejít.

Přeprava však není jen otázkou urgentní péče, ale i prevence a zajištění kvalitního zdravotního dohledu, což má zásadní vliv na snížení mateřské a dětské úmrtnosti.

5.2.3 Lze v rámci hodnocených intervencí identifikovat dobrou praxi pro další replikaci, respektive pro pokračování spolupráce v sektoru zdravotnictví?

V této části zprávy jsou uvedena koncepční – obecná doporučení, která jsou následně doplněna o detailní konkrétní doporučení v kapitole 7.

S ohledem na stav zambijského zdravotnictví je projekt zaměřený na zvyšování dostupnosti a kvality péče vždy relevantní, pokud během něho dochází k následujícím aktivitám/dodávkám, ovšem při splnění jasných podmínek, viz následující tabulku.

V případě další spolupráce je UTH Lusaka jednoznačně vhodnou institucí ke směřování spolupráce. V rámci spolupráce s místními autoritami je vhodné dále pokračovat ve spolupráci, která je řízena a promována zejména ze strany zastupitelského úřadu a je v oblasti zdravotnictví dle evaluačního týmu realizována s vysokou mírou motivace. Taková spolupráce může zvýšit pozornost zástupců místních autorit ke spolupráci s Českem. S ohledem na omezený rozpočet české spolupráce je pak vhodným nástrojem synergická/komplementární spolupráce s dalšími donory, zejména pak EU, WHO, UNICEF.

Intervence	Podmínky pro maximální efekt
Dodání vybavení	<ul style="list-style-type: none"> • Maximální zaškolení personálu, kontrola dostupnosti personálu schopného obsluhy v čase • Kontrola dostupnosti infrastruktury (například vybavení operačních sálů nepomáhá, pokud není dostatečný počet operačních sálů v provozuschopném stavu) • Zajištění interoperability s používaným zdravotnickým SW a HW • Návody v papírové a digitální podobě, opakovaně zaslané v AJ v maximálně jednoduchém a návodném stylu • Průběžný dohled na stav vybavení – technická kontrola, kontrola využití • Zajištění záručního a pozáručního servisu • Zajištění spotřebního materiálu • Monitoring využívání (řada vybavení má interní systém, který zaznamenává rozsah jeho využití) • Zajištění synergických a komplementárních efektů (například, když je pořízen vůz, který převáží pacientky, mohl by i rozvážet léky – coldchain, mohl by obsahovat i inkubátor atd.) • Diskuze s konkrétním personálem o potřebách – evaluační tým byl zaskočen, jak přesné a sjednocené byly deklarované potřeby všech možných aktérů • Zvážení bariér typu dovozní cla, náklady na dopravu atd., které následně omezují motivaci zambijské strany spolupracovat • Zajištění dodání kvalitního vybavení, například formou G2G institucí
Školení/edukace	<ul style="list-style-type: none"> • Je zacílena na dostupný personál, navyšuje kapacity, nevytváří ostrůvky kompetence kolem jednoho člověka/malé skupiny. • Je zacílena na stávající či dodávané vybavení a postupy, které již existují, nebo jsou introdukované. Kompetence, které nemají kde a jak být využity, pak ještě více vedou k odchodu zdravotníků / frustraci. • Zacílení na správnou skupinu. Řada kompetencí nelékařského personálu vysoce překračuje standard v ČR, respektive EU. • Zajištění školení/edukace na všech úrovních end to end. Pokud jediný prvek systému selže, je ohrožena celá práce týmu. • Kompetence musí být pravidelně ověřovány a aktualizovány/doplněny/obnovovány.

	<ul style="list-style-type: none"> • Školení by mělo obsahovat kromě zacílené složky i obecné moduly vztahující se k základním aspektům zdraví typu prevence, hygiena, bezpečné postupy atd. • Koncentrace do subjektů, které jsou schopny dané postupy adoptovat a ideálně dále rozšiřovat – obecně lze za vhodný model volit místní fakultní nemocnice, zejména pak University Teaching Hospital v případě vysoce specializované péče.
--	--

Kromě výše uvedených podmínek pro obvyklé nástroje rozvojové spolupráce ve zdravotnictví považujeme za důležitá obecná doporučení v oblasti (i) tvorby hnízd a (ii) podpory kvalitního vybavení a dodávek.

5.2.3.1 Tvorba hnízd

Evaluační tým doporučuje pokračovat v podpoře vzniku hnízd – specifitěji zaměřené oblasti, na které jsou zacíleny projekty v dané oblasti a postupně se rozvíjejí. V kontextu Zambie se na základě vyhodnocení dosavadních zkušeností evaluační tým domnívá, že je vhodné dále podporovat tvorbu „hnízda“ zaměřeného na péči o matku a dítě. Evaluační tým se domnívá, že v oblasti zdravotnictví je vhodné netříštit zdroje na více oblastí a kontinuálně podporovat zvolenou oblast postupným:

- Budováním centra excelence v dané oblasti prostřednictvím budování kompetencí/kapacit
- Rozšiřováním a doplňováním vybavení
- Budováním kampaní a dalších komunikačních aktivit s cílem ovlivňovat chování zaměstnanců i pacientů způsobem, který napomáhá zlepšování zdravotního stavu populace
- Budováním evidence o přínosech a motivováním politické reprezentace a veřejné správy k zajištění dostatečné podpory
- Hledáním partnerů a doplňováním podpory o další nástroje a donory
- Organickým růstem a rozšiřováním aktivit (vždy až po úspěšné stabilizaci stávajících provozů/aktivit)
- Synergickou provazbou na nezdravotnické intervence – zemědělství, water and sanitation atd.

Evaluační tým jednoznačně doporučuje pokračovat s projekty v oblasti péče o matku a dítě, neboť toto hnízdo je potřebné, v ČR se nacházejí dostatečné kompetence a renomé příslušných dodavatelů vybavení a ČR obecně v oblasti neonatologie je výrazné.

5.2.3.2 Podpora kvalitního vybavení a dodávek

Během rozhovorů, prohlídky zařízení a desk research evaluační tým identifikoval případy dodávek nekvalitního vybavení (nejedná se o případ českého vybavení), zejména ze státu mimo EU, které dle vyjádření klinického personálu ve svém důsledku znamená až ohrožení zdraví a životů pacientů a je navíc navázáno na dodavatele, jejichž spolehlivost (servis, údržba, školení atd.) může být nízká. Dle našich zjištění je však české vybavení hodnoceno jako účelné a spolehlivé.

Tito dodavatelé často nejsou dle rozhovorů vázáni tak striktními normami jako dodavatelé v EU, respektive jejich tendence k tomu neuvádět přesné a spolehlivé informace (uvádět zavádějící či klamné informace) ve výběrových řízeních je vysoká.

Nižší kvalita výrobků a menší tlak na kontrolu kvality v procesu výroby však umožňuje takovým dodavatelům poskytovat výrobky s nižší cenou, což jim, v kombinaci s omezenou schopností řešitelů tenderů na straně Zambie identifikovat nekvalitní či nastavené požadavky nesplňující výrobky, umožňuje získat konkurenční výhodu.

Ze strany zástupců managementu nemocnic, ale i veřejné právy byly opakovaně deklarovány možnosti využití G2G principů nákupu, které takové riziko do značné míry eliminují. Evaluační tým proto doporučuje pokračovat ve snahách Česka uzavírat takové dohody se Zambí, které umožní kvalitním dodavatelům umístit své výrobky na zambijském zdravotnickém trhu bez obavy z netransparentních výběrových řízeních realizovaných zambijskými úřady.

5.3 Průřezové principy ZRS ČR

Na základě vstupní rešerše projektové dokumentace byla předpokládána relevance primárně následujících dimenzí a subdimenzí průřezových principů ZRS ČR 2018-2030. Vyhodnocení se soustředí na klíčové aktivity projektu v oblasti zdravotnictví v Zambii a jejich příspěvek k vybraným principům ZRS ČR.

5.3.1 Řádná (demokratická) správa věcí veřejných

Realizované projekty naplňují princip Řádné správy věcí veřejných především v kontextu zajišťování veřejného zdraví a rozvoji kapacit v této oblasti, která je v rámci Zambie doposud vysoce problematická a dle rozhovorů významně ovlivňuje důvěru veřejnosti ve schopnosti státu zajistit základní služby svým občanům.

Projekty se zcela jasně soustředí na potřeby obyvatel Zambie, s ohledem na dodávky do centrální nemocnice pak ovlivnily takřka celou populaci. Péče v oblasti neonatologie vytváří podmínky pro zajištění zdraví populace v dlouhém horizontu a je stěžejním úkolem veřejných politik.

Z výpovědí zástupců místních aktérů na všech úrovních poskytování péče i na úrovni Ministerstva zdravotnictví je patrná dobrá informovanost o činnostech a službách zahraniční rozvojové spolupráce s Českem, a zapojení českých projektů do zdravotní infrastruktury (péče o pacienty, zajišťování dopravy pacientů).

Projekty umožnily poskytování péče, která by jinak byla nedostupná, čímž jednoznačně přispívají ke zvyšování kvality a efektivity veřejných služeb. Dodávky vybavení se školením zdravotnického personálu prokazatelně zdokonalují stávající zdravotnický systém, zprostředkovaně tak přispívají ke zvyšování důvěry občanů v systém zdravotní péče.

5.3.2 Šetrnost k životnímu prostředí a klimatu

Projekty nejsou zaměřeny na oblast životního prostředí a nemají na životní prostředí zásadní vliv, vyjma omezené uhlíkové stopy související s dodávkou vybavení. Tato stopa byla z velké míry eliminována u projektů týkajících se vakcinace, které byly řešeny prostřednictvím přímé dodávky od výrobce vakcíny ve spolupráci s Dětským fondem OSN, resp. finančním darem tomuto fondu. Vzhledem ke kvalitě vybavení dodaného do nemocnice v Lusace lze předpokládat, že přínosy pro zambijské zdravotnictví výrazně přesahují případné environmentální dopady týkající se životního cyklu daných výrobků.

5.3.3 Dodržování lidských práv příjemců včetně rovnosti mužů a žen

Realizované projekty obecně přispívají k naplnění práv na zdraví veřejnosti. S ohledem na charakter služeb projekt „Modernizace a vybavení nemocnice v Lusace“ cílí na ženy a děti. Kvalitnější péče jim přináší vyšší míru dodržování lidských práv v oblasti rozdělení rozvojových zdrojů a přínosů. S ohledem na možnost poskytnout péči bezplatně je pak relevantní i kritérium začlenění nejvíce znevýhodněných skupin, neboť vybavení je používáno i pro ty nejchudší skupiny obyvatel, které mohou využít i transport, který by jinak byl pouze obtížně proveditelný, respektive nemožný.

Intervence projektu jednoznačně naplňují ukazatele kritéria *Zlepšení přístupu ke zdravotnickým službám podle pohlaví, úrovně příjmů a etnického původu*.

Lze podloženě konstatovat, že pro podstatnou část žen a dětí by léčba bez tohoto projektu nebyla dostupná. Bylo tak nepochybně naplněno též kritérium *zlepšení přístupu žen a dívek ke zdravotní péči, vzdělání, informacím, odborné přípravě nebo jiným službám*.

Zlepšená péče o ženy během těhotenství a porodu pomáhá také prosazovat genderovou rovnost. Když jsou ženy zdravé a mají přístup ke kvalitní zdravotní péči, jsou schopné se více zapojit do vzdělávání, pracovního trhu a dalších oblastí života, což přispívá k lepšímu rozvoji celé společnosti. Samotná dodávka vybavení v tomto ohledu působí proti diskriminaci právě díky výše zmíněným faktorům.

5.4 Vnější prezentace

Povinnosti a doporučení pro jednotlivé aktéry ZRS ČR v oblasti vnější prezentace jsou stanoveny v Metodickém pokynu k vnější prezentaci zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Zásady a cíle vnější prezentace projektů ZRS ČR jsou v souladu s obecnými principy a cíli české rozvojové spolupráce, které jsou stanoveny v Strategii zahraniční rozvojové spolupráce ČR na období 2018–2030.

Evaluátor ověřoval dodržení požadavků na vizibilitu a publicitu projektu v rámci review projektových výstupů, osobních návštěv podpořených infrastruktur a rozhovorů se zúčastněnými stranami projektu.

Principy vnější prezentace lze považovat za naplněné, podpořené infrastruktury a dodaná zařízení jsou viditelně označena logem ZRS ČR. Dále z rozhovorů se zúčastněnými stranami je patrná vysoká míra povědomí o roli a hodnotě ZRS ČR pro zvyšování úrovně zdravotnické péče Zambii, což se projevilo při všech rozhovorech.

6 Závěry evaluace

Relevance

Míra naplnění kritéria: **Vysoká**

Intervence (vyjma oblastí zaměřených na vakcinaci pro Covid 19) zcela jasně cílily na potřebné oblasti.

Efektivnost (účelnost)

Míra naplnění kritéria: **Spíše vysoká**

Vybavení přispělo ke zvýšení kapacity a kvality péče pro matky a děti. Reálná míra využití byla obtížně posouditelná, ale z řízených rozhovorů vyplynulo skutečné používání většiny vybavení, což bylo u vybraného vybavení možné i posoudit (míra opotřebení atd.). Vybavení je používáno v souladu s účelem a zvyšuje možnosti léčby, jak v dostupnosti, tak kvalitě.

Efektivita (hospodárnost)

Míra naplnění kritéria: **bez hodnocení**

Během rozhovorů a prohlídek se nepodařilo získat přesné statistiky o využívání dostupného vybavení ani sanitního vozu. Evaluační tým si však vytvořil dojem, že zařízení nemusí být dostatečně využíváno, což bylo podpořeno následujícími indiciemi:

- Kolposkop byl v perfektním stavu, avšak obsluha uvedla problémy se softwarem, který údajně neumožňoval ukládání snímků. Odpovědi na otázky týkající se využití kolposkopu byly spíše vyhýbavé, přičemž obsluha poukázala na problémy se softwarem a absencí manuálu v anglickém jazyce. Tato situace naznačuje, že nešlo o technickou závadu, ale spíše o uživatelskou neznalost a nedostatečnou motivaci zařízení využívat.
- Sanitní vůz byl ve výborném stavu s minimálním opotřebením, včetně pneumatik.
- Pokoj intenzivní péče byl neobsazený a vybavení bylo buď velmi dobře udržované, nebo jen zřídka používané, což bylo patrné z jeho stavu.

Dopady

Míra naplnění kritéria: **Spiše vysoká**

I přes neexistenci statistik využití dodaného vybavení je zřejmé, že poskytnuté vybavení zcela zásadním způsobem zvyšuje dostupnost a kvalitu péče, a to i pro odlehlé regiony.

Udržitelnost

Míra naplnění kritéria z hlediska udržitelnosti výstupů projektu: **Spiše nízká**

Udržitelnost dosažených výstupů a výsledků – dopadů je závislá zejména na udržení dostatečné kapacity a kompetence u zdravotnického personálu, zajištění finančních zdrojů na alespoň prostou obnovu investic (infrastruktura + přístrojové vybavení). Z rozhovorů i příkladu kolposkopu je evidentní, že možnost/motivace vybavení udržovat je velmi nízká. Situaci deklaruje výrok jednoho z lékařů: „*tady stačí, aby se píchla pneumatika a celá sanitka je odepsaná, prostě se přestane používat*“.

Udržitelnosti výstupů pomáhá zejména zájem zastupitelského úřadu a dodavatele vybavení, který byl ochoten na své vlastní náklady vybavení servisovat i mimo rámec záručního servisu.

7 Doporučení

V rámci evaluace byla identifikována evaluačním týmem řada doporučení. Evaluační tým obecně doporučuje pokračovat v podpoře vzniku hnízd – úžeji zaměřených oblastí, které jsou zacíleny projekty v dané oblasti a postupně se rozvíjejí. V kontextu Zambie se na základě vyhodnocení dosavadních zkušeností evaluační tým domnívá, že je vhodné dále podporovat tvorbu „hnízda“ zaměřeného na péči o matku a dítě. Evaluační tým se domnívá, že v oblasti zdravotnictví je vhodné netříštit zdroje na více oblastí a kontinuálně podporovat zvolenou oblast.

Evaluační tým vybral po diskuzích s klíčovými aktéry a prezentaci závěrů zadavateli následující specifická doporučení:

- Vytvoření centra excelence pro gynekologickou a porodnickou péči
- Posílení znalostí a kompetencí v oblasti porodnictví a gynekologie
- Implementace psychoedukačního programu v oblasti duševního zdraví
- Zavedení nástrojů pro zlepšení dostupnosti akutní péče
- Posílení schopnosti dopravy pacientů

Název doporučení	Vytvoření centra excelence pro gynekologickou a porodnickou péči		
Cíle doporučení	Zlepšit kvalitu a dostupnost gynekologické a porodnické péče v dané oblasti, zajistit specializovanou péči a podporu pro zdravotnický personál v oboru. Zajistit potřebné vybavení.	Návaznost na aktuální problém / zjištění evaluačního týmu	Nedostatečné vybavení, kapacity a specializované znalosti v oblasti gynekologie a porodnictví vedou k omezené dostupnosti kvalitní péče, což může mít negativní dopad na zdraví matek a dětí. Vznik centra excelence může posílit odborné kapacity a podpořit vývoj a sdílení nejlepší praxe v oboru.
Adresát doporučení	ČRA/MZV – pro zajištění financí a organizační podpory UTH Lusaka – koordinace realizace centra a zapojení odborného personálu Zastupitelský úřad ČR v Zambii – identifikace potřeby	Časový rámec implementace	Do jednoho roku – fáze přípravy, následně kontinuální provoz a rozvoj
Popis doporučení	<p>Centrum excelence by mělo sloužit jako referenční bod pro poskytování špičkové gynekologické a porodnické péče a fungovat také jako školící pracoviště a referenční pracoviště pro poskytovatele péče nižší úrovně.</p> <p>Cílem je zajistit přístup k nejmodernějším lékařským postupům, zajištění kvalifikovaného personálu a podpora výzkumu a inovací v oboru. Doporučujeme zajistit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potřebné vybavení v návaznosti na ostatní donory a aktuální potřebu, • Školení pro personál, výměnu know-how s podobnými centry v zahraničí a • Zavést kvalitní informační systém pro efektivní sledování a zpracování dat pacientek a novorozenců <p>ČR by měla podpořit vytvoření takového centra excelence a účastnit se rozvoje a udržitelnosti funkce takového centra. Je vhodné navázat na stávající aktivity v rámci University Teaching Hospital a rozšiřovat kompetence a případně i přístrojové vybavení tamního personálu a postupně rozšiřovat hnízdo i o další doposud neřešené aspekty. Centrum excelence zvyšuje motivovanost zdravotníků na takovém prestižním pracovišti setrvat i po získání unikátních kompetencí. Během pobytu evaluační jednotky se jako akutní nedostatek ve vybavení ukázal zejména nedostatek přístrojů akutní péče na neonatologickém oddělení, zejména vybavení pro podporu životních funkcí.</p>		
Rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečné financování a udržitelnost provozu centra ze zdrojů veřejných prostředků • Omezená ochota používat dodané vybavení • Potřeba externího dohledu na funkčnost a využívání vybavení • Odliv vyškoleného personálu do jiných oblastí nebo zemí 		

Název doporučení	Posílení znalostí a kompetencí v oblasti porodnictví a gynekologie		
Cíle doporučení	Podpořit odborné kompetence zdravotnického personálu v porodnictví a gynekologii, zejména v provádění laparoskopických operací, zlepšit připravenost na poskytování specializované péče	Návaznost na aktuální problém / zjištění evaluačního týmu	V současnosti není dostatečně pokryta specializovaná příprava zdravotníků v oblasti porodnictví a laparoskopie v rámci urgentní péče. Nevyužití laparoskopických postupů v gynekologii výrazně zvyšuje nároky na kapacity a zvyšuje riziko pro pacienty.
Adresát doporučení	Ministerstvo vnitra (program MEDEVAC) – pro rozšíření a zaměření programu Ministerstvo zdravotnictví/ČRA – podpora implementace a koordinace s gynekologickými odborníky UTH – příjemce podpory	Časový rámec implementace	Okamžitě, kontinuálně
Popis doporučení	<p>Je vhodné podpořit specializovanou přípravu v oblasti porodnické péče a laparoskopických technik v gynekologii. Program by měl zahrnovat cílená školení a praktické simulace zaměřené na akutní porodnické postupy a laparoskopické zákroky, aby se zvýšila efektivita a kvalita péče v krizových situacích i rutinní péči. Dále doporučujeme spolupráci s odborníky na laparoskopické techniky a porodnictví pro školení, která by zahrnovala moderní přístupy a sdílení best practices.</p> <p>Zároveň je nezbytné takový program doplnit o dodávku potřebného vybavení a zajistit jeho provozuschopnost (laparoskopická věž, síta atd.).</p> <p>Laparoskopické zákroky přinesou (i) méně komplikací pacientům, (ii) kratší zotavení a tím i kratší pobyt na lůžku (uvolnění kapacit), (iii) kratší dobu na sále (uvolnění kapacit) a (iv) menší rozsah potřebné následné péče.</p> <p>Je vhodné využít stávající program MEDEVAC a využít synergických efektů.</p>		
Rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Možná neochota českých zdravotníků se účastnit specializovaného školení v krizových oblastech • Nedostatečné financování a udržitelnost provozu centra ze zdrojů veřejných prostředků • Potřeba externího dohledu na funkčnost a využívání vybavení • Odliv vyškoleného personálu do jiných oblastí nebo zemí 		

Název doporučení	Implementace psychoedukačního programu v oblasti duševního zdraví		
Cíle doporučení	Zlepšit povědomí o duševním zdraví, snížit stigmatizaci duševních onemocnění a posílit schopnost zvládat stres a předcházet duševním potížím v komunitách. Zavést online programy pro léčbu středních a lehkých stavů duševních onemocnění.	Návaznost na aktuální problém / zjištění evaluačního týmu	V komunitách chybí základní znalosti o významu duševního zdraví a o možnostech prevence, což často vede ke zhoršení duševního stavu populace a vyšší míře stigmatizace lidí s duševními potížemi. S ohledem na výskyt domácího (genderově podmíněného) násilí, sexuálního zneužívání, nucených sňatků, výskyt HIV atd. a absolutní nedostupnosti péče o duševní zdraví jsou dopady zejména v populaci žen velmi vážné.
Adresát doporučení	ČRA/MZV – zacílení prostředků ZRS na rozvoj řešení Místní zdravotnická zařízení a instituce – implementace programu na místní úrovni	Časový rámec implementace	Okamžitě, kontinuálně
Popis doporučení	<p>Navrhujeme zavedení psychoedukačního a léčebného programu, který by s ohledem na rozšíření chytrých mobilních telefonů probíhal online. Program by měl zahrnovat informace o základních aspektech duševního zdraví, technikách zvládnání stresu, významu včasné intervence a možnostech podpory pro osoby s duševními potížemi. Součástí programu by měly být také praktické nástroje pro posilování duševní pohody a identifikaci rizikových faktorů. Zároveň je vhodné zavést i samotnou léčbu mírných a středních obtíží u nejčastěji se vyskytujících onemocnění (deprese, úzkost atd.), a to s převážným využitím online nástrojů. Takové nástroje existují již desítky let, například v anglosaských zemích, a jsou častou nástrojem první volby při identifikaci duševních problémů. Takové nástroje jsou dostupné již i v ČR a hrazené zdravotním pojištěním. Výhodou je schopnost části cílové populace procházet anglickými verzemi programů, které však budou muset být přizpůsobeny místním podmínkám. Je vhodné volit terapeutické přístupy založené na evidenci a umožňující digitalizaci.</p> <p>Online forma umožní snížení stigmatizace a vzdálené použití služby bez potřeby navýšení již tak prakticky neexistujících kapacit péče o duševní zdraví v Zambii.</p> <p>Zapojení vyškolených odborníků a spolupráce s komunitními lídry může pomoci zvýšit dopad programu a efektivněji oslovit různé cílové skupiny.</p>		
Rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Omezený zájem veřejnosti o psychoedukační aktivity a léčbu duševních onemocnění • Přetrvávající stigma • Nedostupnost potřebného vybavení (mobilní telefon, připojení atd.) • Nedostatek financí a odborníků pro dlouhodobou realizaci programu 		

Název doporučení	Zavedení nástrojů pro zlepšení dostupnosti akutní péče
------------------	---

Cíle doporučení	Zvýšit efektivitu a rychlost poskytování akutní péče, zlepšit koordinaci mezi zdravotnickými zařízeními a podpořit přesnost v rozhodování během akutních zásahů.	Návaznost na aktuální problém / zjištění evaluačního týmu	Současné procesy a vybavenost v akutní péči postrádají dostatečné technologické zázemí, což zpomaluje zásahy a snižuje efektivitu komunikace mezi zdravotnickými týmy a zařízeními. Zavedení moderních IT systémů by mohlo výrazně zlepšit tyto oblasti a zvýšit kvalitu péče.
Adresát doporučení	ČRA/MZV – zacílení prostředků ZRS na podporu strategického rozhodování Nemocnice a urgentní oddělení – implementace technologií a školení personálu. MZ Zambie – politická a systémová podpora	Časový rámec implementace	Okamžitě, kontinuálně
Popis doporučení	Doporučujeme implementaci informačních technologií zahrnujících elektronické zdravotní záznamy, systémy pro sdílení a přístup k datům v reálném čase a nástroje pro rychlou koordinaci mezi jednotlivými zdravotnickými zařízeními a týmy. Tyto technologie mohou zahrnovat například centralizované řídicí panely pro sledování stavu pacientů, softwary pro podporu rozhodování v akutních případech nebo systémy pro zajištění rychlé komunikace mezi jednotlivými zásahovými týmy. Zavedení těchto nástrojů podpoří efektivitu akutní péče a zajistí lepší přístup k důležitým informacím během krizových situací. ČR by měla podpořit vytváření efektivních řešení pro koordinaci zdravotnické péče, které zvýší kapacity systému Zambie.		
Rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoké počáteční náklady a potřeba zaškolení personálu • Riziko technických problémů nebo zpoždění v implementaci 		

Název doporučení	Posílení schopnosti dopravy pacientů		
Cíle doporučení	Zvýšit efektivitu a rychlost poskytování akutní péče zejména v odlehlých oblastech a oblastech s nedostatečnou dostupností vysoce specializované péče pomocí kapacity sanitních/transportních vozů.	Návaznost na aktuální problém / zjištění evaluačního týmu	Díky významným místním nerovnostem v přístupu ke zdravotní péči způsobené i organizací péče (viz kapitolu 5.1.5), je nezbytné pro zajištění potřebné péče často pacienty dopravovat na velké vzdálenosti. Nedostatečné vybavení (sanitní vozy) však často znamenají několikahodinové čekání, což v emergentních situacích významně ohrožuje zdraví a životy pacientů.
Adresát doporučení	ČRA/MZV – zacílení prostředků ZRS na podporu „mobilní“ zdravotní péče a včasného převozu pacientů Nemocnice a urgentní oddělení	Časový rámec implementace	Okamžitě, kontinuálně
Popis doporučení	<p>Doporučujeme poskytnutí sanitních vozů, které mohou plnit řadu funkcí od převozu pacientů, převážení léků/vakcín, vybavení atd., až po zajištění funkce mobilního poskytovatele zdravotních služeb.</p> <p>Opatření by zejména zvýšilo schopnost transportovat pacienty z míst s nedostatečnou dostupností odborné péče potřebné úrovně do zařízení, které potřebnou péči disponují. Rychlost takového transportu často výrazně ovlivňuje léčebný proces a šance pacienta na zotavení/přežití.</p> <p>Dodání sanitních vozů musí být podpořeno dlouhodobou podporou funkčnosti a využitelnosti takového vybavení, a to minimálně do doby, než bude vysoká jistota schopnosti údržby takového vybavení ze strany Zambie (smluvní servis, dodávky vybavení atd.).</p> <p>Sanitní vozy musí být schopny pohybovat se v náročném terénu a být specificky vybaveny nástavbou pro různé účely využití. V případě sanitních vozů zaměřených na péči o matku a dítě je vhodné vůz vybavit inkubátorem.</p> <p>Dodávka musí být zajištěna komplexně, včetně vypořádání nákladů typu dovozní cla, přeprava atd. Doporučujeme vybavit vozy sledovacím zařízením a průběžně monitorovat jejich využití.</p>		
Rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečné financování a udržitelnost provozu sanitek (pohonné hmoty, servis, díly, obsluha sanitek) • Potřeba externího dohledu na funkčnost a využívání vybavení • Nedostatečné využití – malá efektivita provozu <p>Nedostatek kapacit po převozu pacienta do zařízení</p>		

8 Přílohy závěrečné evaluační zprávy

8.1 Shrnutí zprávy v anglickém jazyce

Purpose of the Evaluation

The purpose of the evaluation is to obtain insights into the relevance and effectiveness of the Czech Republic's healthcare interventions in Zambia (response to COVID-19) and, specifically, to identify opportunities for further Czech development cooperation.

Description of the Intervention and Evaluation Context

The interventions were implemented as part of the Czech Republic's humanitarian response to the COVID-19 pandemic in Zambia. The intervention responded not only to needs arising from the COVID-19 pandemic but also to long-term issues in the Zambian healthcare system. The intervention focused on improving the quality and availability of care in areas related to acute care, general maternal and child care, and supported a set of measures aimed at addressing the impact of the COVID-19 pandemic.

Intervention Objectives

The global goal of the projects was to improve healthcare in Zambia in the context of the COVID-19 pandemic. The evaluation covered three key projects:

1. Modernization and equipment of University Teaching Hospital in Lusaka in the field of maternal and childcare.
2. Donation of COVID-19 vaccines.
3. Donation of materials for administering the donated COVID-19 vaccines.

Modernization and Equipment of Lusaka Hospital

The project involved gradually establishing a mobile health unit—a mini maternity hospital equipped with a gynecological and surgical emergency, vehicle and an ambulance for women and newborns at the University Teaching Hospital in Lusaka.

The intervention was funded through a newly implemented grant scheme – tied donation, in the total amount of CZK 14,711,853.

In the first phase, new equipment was provided for the intensive care unit of Zambia's largest public hospital. In the second phase, the mobile health unit was equipped with an adjustable bed, incubator, heated beds, defibrillator, mobile ultrasound, ambulance, and other equipment for women's and newborns' care, including basic training for personnel in equipment use.

Donation of COVID-19 Vaccines

The Ministry of Health of the Czech Republic donated COVID-19 vaccines to Zambia. The donation included 250,560 doses of the Comirnaty vaccine from BioNTech-Pfizer, provided via direct delivery from the manufacturer (not by the Czech state but directly by the manufacturer through UNICEF's cold-chain capacities) in May 2022. The total value of the donated vaccines was CZK 124,439,496.

Donation of Materials for COVID-19 Vaccination

The Czech Ministry of Foreign Affairs implemented a project to donate materials for COVID-19 vaccination in Zambia in 2022, directly following the vaccine donation project. UNICEF, the local implementing partner, handled the utilization of the donated vaccines in Zambia, including distribution and medical materials, specifically syringes and needles, for their application. The total value of the donation was CZK 2,500,000.

The evaluation focused mainly on identifying further cooperation opportunities based on the experience gained from the evaluated projects.

Evaluation Team Identification

The evaluation was carried out by Octans Consulting Ltd. The evaluation team included Petr Krucký and Lukáš Bumbálek (evaluators), Matěj Kasal and František Vlček (medical experts), and George Sakala Nyendwa (local expert), supported by additional local experts.

Findings and Conclusions

The modernization of the University Teaching Hospital's equipment was carried out in line with the declared needs of Zambian healthcare as stated in the National Health Strategic Plan for Zambia 2022–2026, which includes key national health priority areas: “*strengthening prevention and Primary Health Care; **Maternal, neonatal, child, and adolescent health** and nutrition; Communicable diseases - malaria, HIV and AIDS, STIs and TB control; Non-Communicable Diseases; and strengthening integrated health support systems.*”

The project not only aligned with strategic objectives but also directly addressed actual issues and needs of the University Teaching Hospital, which serves as a central hospital and referral center for healthcare providers lacking necessary capacities and equipment. According to UNICEF data, child mortality in Zambia is very high, at approximately 55-61 deaths per 1,000 live births under the age of five, compared to 2-3 per 1,000 in the Czech Republic.

The delivered equipment enabled the provision of care that would otherwise not have been possible or would have been provided on a very limited scale, significantly increasing the availability and quality of care. The extent of usage was difficult to determine in the evaluation. Some equipment (e.g., the colposcope) was reportedly used minimally or not at all, allegedly due to the absence of a manual in English or a possible software issue. Given the time elapsed, these issues could have been addressed with sufficient willingness and motivation.

The ambulance car was reportedly used intensively. Given the significant lack of transportation capacity for patients from areas without specialized care, the ambulance could theoretically be in constant use. However, the level of wear and tear did not indicate intensive use, which could be due to exceptionally high-quality vehicle maintenance.

Final Evaluation	Relevance – high, Efficiency – rather high, Effectiveness – NA, Impacts – rather high, Sustainability – rather low
-------------------------	---

Recommendations

The evaluation team identified several specific recommendations after discussions with key stakeholders: (i) Establish a center of excellence for gynecological and obstetric care: continue activities started at the central

hospital to improve the quality and availability of gynecological and obstetric care in the area. Provide specialized care and support for healthcare personnel in the field and ensure necessary equipment.

(ii) Strengthen knowledge and competencies in obstetrics and gynecology: enhance the expertise of healthcare personnel in obstetrics and gynecology, particularly in laparoscopic surgery, to improve preparedness for specialized care.

(iii) Implement a psychoeducation program in mental health: improve awareness of mental health, reduce the stigma associated with mental disorders, and strengthen the ability to manage stress and prevent mental health issues in communities. Introduce online programs for treating mild to moderate mental health conditions.

(iv) Introduce tools to improve the availability of acute care: increase the efficiency and speed of acute care delivery, improve coordination between healthcare facilities, and support decision-making accuracy during emergency interventions.

(v) Enhance patient transportation capacity: increase the efficiency and speed of acute care delivery, particularly in remote areas and regions lacking specialized care, through additional ambulance/transport vehicle capacity.

The evaluation team recommends continuing to support the creation of "hubs"—narrowly focused areas targeted by projects in specific fields that gradually develop. In the context of Zambia, the evaluation team considers it appropriate to continue supporting the establishment of a "hub" focused on maternal and child care. The team believes that, in healthcare, resources should not be spread across multiple areas but should continuously support the chosen area.

8.2 Seznam a vysvětlení použitých zkratk

CZK	ČESKÁ KORUNA
EIB	EVROPSKÁ INVESTIČNÍ BANKA
EU	EVROPSKÁ UNIE
GIS	GEOGRAFICKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM
HDP	HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT
IDI	INDIVIDUÁLNÍ ROZHOVOR
ITI	INDIVIDUÁLNÍ ROZHOVOR REALIZOVANÝ TEEFONEM/SKYPEM/TEAMS ATD.
MZ	MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
MZV	MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
NGO	NEVLÁDNÍ ORGANIZACE
OECD - DAC	ORGANIZACE PRO HOSPODÁŘSKOU SPOLUPRÁCI A ROZVOJ - VÝBOR PRO ROZVOJOVOU POMOC
OSN	ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ
SDG	SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOAL
TBC	TUBERKULÓZA
TBIE	THEORY BASED IMPACT EVALUATION
UK	SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ
UNICEF	DĚTSKÝ FOND OSN
USA	SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ
UTH	UNIVERSITY TEACHING HOSPITAL LUSAKA
VZP	VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA
WB	SVĚTOVÁ BANKA
WHO	SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE
ZRS	ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE
ZÚ	ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD
ČR	ČESKÁ REPUBLIKA
ČRA	ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA

8.3 Shrnutí použitých metod sběru a analýzy informací

Individuální a skupinové rozhovory

Rozhovory byly realizovány zejména v rámci mise a dále byly realizovány rozhovory před samotnou misí se zástupkyní Delegation EU.

Podrobný seznam rozhovorů je součástí přílohy zprávy, viz příloha 8.5.

Základní Topic Guide pro rozhovory je součástí přílohy zprávy, viz kapitola 0.

Desk research

Analýza dokumentace zahrnovala následující hlavní skupiny zdrojů a dokumentů:

- Dokumentace k realizaci jednotlivých projektů (včetně monitorovacích zpráv).
- Strategické dokumenty ZRS ČR
- Strategické dokumenty a doporučení EU
- Vybraná data WHO
- Strategické dokumenty Zambie
- Dokumenty a údaje získané v průběhu evaluační mise
- Metodiky a dokumenty odborných společností a mezinárodních organizací relevantních pro intervence

Realizační dokumentace zahrnovala více než 100 dokumentů vztahujících se k realizaci jednotlivých operací.

Pozorování

V rámci evaluace jsme pracovali se strukturovaným pozorováním v rámci návštěv zdravotnických institucí a nestrukturovaným participativním pozorováním v rámci návštěv zdravotnických zařízení, které byli příjemcem vybavení, nebo sloužily pro porovnání a identifikaci potřeb.

8.4 Seznam prostudovaných dokumentů

Strategické a koncepční dokumenty

Program dvoustranné rozvojové spolupráce České republiky Zambie 2018–2023 (včetně revize)

Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018–2030

Metodika zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Evaluace průřezových principů zahraniční rozvojové spolupráce ČR

National Health Insurance Authority Strategic Plan (2023–2026)

National Health Strategic Plan (NHSP) 2022–2026

National Community Health Strategy 2022–2026

Integrated Guidelines for Improved Health System Performance

National Biomedical Laboratory Strategic Plan 2023–2027

National Cancer Control Strategic Plan 2022–2026

Ending Preventable Maternal Mortality and Every Newborn Action Plan 2023–2025

Reproductive, Maternal, Newborn, Child, Adolescent Health and Nutrition (RMNCAH-N) Strategy

Statistické ročenky a údaje

Dostupné údaje z databází WHO, OECD atd.

Projektová dokumentace a dokumentace jednotlivých realizací

8.5 Seznam interview

Subjekt	Role	Datum
Ministerstvo zahraničních věcí	Institucionální aktéři ČR	Opakovaně
Czech Development Agency	Institucionální aktéři ČR	24.7.24
Manager SGBV (sexual and gender based violence) and Social Protection Sector	Institucionální aktéři Zambie	31.7.24
Embassy of the CR to Zambia	Institucionální aktéři ČR	2.8.24
Kasisi Level 1 Clinic	Cílové skupiny	5.8.24
Kasisi Children's Home	Cílové skupiny	5.8.24
Ministry of Health Zambia	Institucionální aktéři Zambie	6.8.24
UNICEF Zambia	Realizátoři intervencí a dodavatelé	6.8.24
Delegation EU	Realizátoři intervencí a dodavatelé	29.7.24
Czech Zambian Chamber of Commerce	Institucionální aktéři ČR	6.8.24
Disaster Aid Europe, Rotary International	Realizátoři intervencí a dodavatelé	6.8.24
UTH Lusaka Mother and Newborn Hospital (director of hospital + team)	Cílové skupiny	7.8.24
Lewy Mwanasa Teaching Hospital Lusaka (director of hospital + team)	Cílové skupiny	7.8.24
Mendelova Univerzita Brno, Livingston	Institucionální aktéři ČR	7.8.24
Health Professions Council of Zambia (CEO + tým)	Institucionální aktéři Zambie	8.8.24
Zambia National Public Health Institute	Institucionální aktéři Zambie	8.8.24
Advisor to the President of Zambia for Health Affairs	Institucionální aktéři Zambie	8.8.24
Asociace výrobců a dodavatelů zdravotnických prostředků	Dodavatelé	19.8.2024
Psychiatr, který v Zambii 1 rok poskytoval péči o duševní zdraví	Expert	20.9. 2024
Expert v oblasti online péče o duševní zdraví	Expert	15.10.2024
Expert péče v Zambii	Expert	20.9.2024

8.6 Hlavní zjištění z rozhovorů

Manager SGBV (Sexual and gender based violence) and Social. Protection Sector Delegation of European Union

Zásadním problémem v Zambii je péče o oběti sexuálního násilí. Téma duševní nemoci je extrémně stigmatizované. Oběti násilí, ale i jiní lidé zasažení duševními problémy se prakticky nedostanou k jakékoliv pomoci.

Problémem je i korupce ve zdravotnictví, kdy léky určené pro veřejný sektor jsou často přeprodávány do soukromých subjektů. To byl i důvod odvolání ministryně zdravotnictví.

Spolupráce s EU je vysoce žádaná, oblast péče o matku a dítě je vhodnou platformou.

Embassy of the CR to Zambia

Zásadní překážkou v rámci rozvojové spolupráce je nestabilní situace v Zambijské vládě a na vrcholných postech institucí. Celkově je však rozvojová spolupráce hodnocena kladně ze strany Zambie. Zambijská strana by preferovala kontakt skrze dlouhodobou smlouvu o spolupráci.

Monitoring probíhá, ale je třeba ho doplnit o expertní role.

Dodavatelé z ČR jsou připraveni se širěji zapojit do dodávek.

Nedostatečná priorita české spolupráce u vrcholných představitelů místních autorit. Neexistence záchranné služby.

Kasisi Level 1 Clinic

Běžná klinika ošetří přes 50 pacientů denně. Zásadním problémem je komunikace s vyššími pracovišti. Zdravotnický transport prakticky neexistuje a nemocný je často odkázán na pomoc rodiny a improvizovanou přepravu. Není problém zajistit vakcíny např. na HPV a léky na HIV. Často však chybí jednoduchý zdravotnický materiál a je složité ho objednat.

Kasisi Children's Home

Siroťčinec je v tak dobrém stavu zejména díky dlouhé tradici provozu. Hlavními cestami k jeho udržitelnosti jsou zkušenost se Zambijským prostředím, peníze od dárců a zkušený personál.

Často suplují místní nedostatečnou péči.

Ministry of Health Zambia

Zambijské zdravotnictví čelí mnoha výzvám. Zejména nedostatku zdravotnického personálu a obtížemi při udržování ale i evidenci zdravotnického vybavení. Situaci komplikují i časté výpadky v energetice. V plánech ministerstva je jistě stabilizovat situaci ohledně zdravotního pojištění a personálního obsazení nemocnic. Systém není samo-financovatelný, bude třeba upravit schéma zdravotního pojištění.

Ministerstvo velmi cení angažovanost ČR v rámci Zambie.

Jasně artikulované požadavky na další vybavení v oblasti péče o matku a dítě.

UTH Lusaka Mother and Newborn Hospital (director of hospital + team)

Poskytnuté vybavení je spolehlivé a potřebné. Sanitka slouží k přepravě materiálu i pacientů. Plánem na příští roky je digitalizace, stabilizace personálu, vzdělávání zdravotníků. To vše s cílem zvýšit kapacity péče a zmenšit tím časnou úmrtnost novorozenců a kojenců. Dalším cílem je i zahájení

laparoskopické operativy v oblasti gynekologie, zlepšení péče o novorozence v kritickém stavu. Problémy mají i v dodávkách medicínálních plynů a energie.

Problematické dodávky vybavení, kdy část je špatně soutěžena, nekvalitní

Lewy Mwanasa Teaching Hospital Lusaka (director of hospital + team)

Nemocnice se potýká s personálními a materiálními nedostatky. I když je nově postavena, zdravotníků pro její provoz je málo, protože migrují do soukromých zdravotnických zařízení. Hlavními problémy v rámci péče o matku a dítě je vysoká novorozenecká úmrtnost.

Problematické dodávky vybavení, kdy část je špatně soutěžena, nekvalitní.

Nedostatečně využívané vybavení s ohledem na infrastrukturní problémy.

Health Professions Council of Zambia (CEO + tým)

Systém vzdělávání zdravotníků se stále vyvíjí. Zambijské zdravotnictví stojí především na zdravotních sestřích. Ročně vystuduje medicínu 1600 mladých lékařů, vláda má však umístění pouze pro 300 z nich. Hlavními nedostatky zdravotnictví v Zambii jsou minimální digitalizace, migrace pracovníků, mladý a neefektivní systém zdravotního pojištění. Psychiatrická péče je prakticky neexistující.

Zambia National Public Health Institute + Advisor to the President of Zambia for Health Affairs

Zásadní vývoj prodělává Zambie v prevenci infekčních onemocnění. V otázkách veřejného zdraví čelí mnoha výzvám, zejména nízké vědomosti o preventivních opatřeních. Edukace ohledně duševního zdraví je prakticky neexistující. Spousta úmrtí je zaviněná neexistujícím transportem v akutní péči.

Expert péče v Zambii

Zambie je nadále stran zdravotnictví minimálně rozvinutá. Vznikají sice nové projekty jako systém pojištění a péče v oblasti preventivní medicíny, avšak celkově je mortalita na vysoké úrovni i v rámci onemocnění, které jsou léčitelné. Zásadním nedostatkem je systém zásobování materiálem, elektřinou ale i transport nemocných. Často jsou nedostatková běžná antibiotika.

Psychiatr s ročním pobytem v Zambii

Nedostatečná péče o duševní zdraví. 1 psychiatr na celou Zambii.

8.7 Využití dotazníky, okruhy pokládaných otázek

8.7.1 Základní Topic guide pro evaluační rozhovory

Obecné otázky/okruhy

- Potřeby zdravotnictví
- Finance
- Personál
- Spolupráce s donory
- Vybavení a metody
- Organizace péče
- Evidence dopadů
- Bariéry a enablers
- Strategická práce

Níže jsou uvedeny návrhy témat/otázek.

University Teaching Hospital Lusaka

1. Provedení projektu:

- Jaký byl proces instalace a zprovoznění nového přístrojového vybavení?
- Jak byli zdravotníci vyškoleni na používání nového vybavení?
- Kolik vyškolených členů týmu v nemocnici stále pracuje?
- Jak dlouho trvalo, než bylo vybavení plně funkční?

2. Užitečnost:

- Jak nové přístrojové vybavení zlepšilo kvalitu péče o novorozence?
- Bylo vybavení pravidelně používáno? Jak často a k jakým účelům?
- Jaké konkrétní pozitivní změny byly zaznamenány v péči o novorozence od zavedení nového vybavení?

3. Problémy a výzvy:

- Narazili jste na nějaké problémy při používání nového vybavení? Jaké?
- Chybělo vám něco, co by zlepšilo efektivitu nebo snadnost použití nového vybavení?
- Jak by se mohla zlepšit budoucí pomoc v oblasti zdravotnického vybavení?
- Jací zdravotníci vybavení používají, jak je zajištěna jejich dostatečná kompetence?
- Pokud byste obdobný projekt řešili znovu, co byste změnili a proč?

4. Budoucí potřeby:

- Jaké další vybavení nebo zdroje by vám pomohly v péči o novorozence?

- Jak byste ohodnotili tento projekt (škála 1-10)?

Ministerstvo zdravotnictví

1. Nastavení zdravotnictví:

- Jaké jsou hlavní zdravotní výzvy, kterým Zambie v současnosti čelí?
- Jaké jsou priority Ministerstva zdravotnictví v následujících pěti letech?
- Které regiony nebo populace jsou nejvíce zasaženy zdravotními problémy a proč?
- Jaká je úroveň spolupráce s mezinárodními organizacemi (např. EU, WHO, UNICEF, World Bank Group) a jinými donory v oblasti zdravotnictví?
- Jaké mechanismy pro sledování a hodnocení efektivity zdravotních programů jsou aktuálně používány?
- Jakým způsobem zapojujete místní komunity a zdravotnický personál do plánování a realizace zdravotních projektů?
- Jaké vnímáte současné kapacity zdravotnického personálu a infrastruktury? Co by bylo vhodné změnit?

2. Provedení:

- Jaká byla vaše role v koordinaci a implementaci projektu?
- Jak byste ohodnotili spolupráci s českým státem při dodávce a instalaci vybavení?
- Jaké další projekty jste v rámci spolupráce s ČR realizovali?

3. Užitečnost:

- Jaký dopad mělo nové přístrojové vybavení a mobilní porodnice na celkovou úroveň zdravotní péče?
- Máte nějaké údaje, které hodnotí dopad na zlepšení zdravotní péče v důsledku této pomoci?

4. Problémy a výzvy:

- Jaké byly hlavní výzvy nebo problémy, se kterými jste se setkali při implementaci této pomoci?
- Jak byste navrhli zlepšení procesu poskytování a implementace obdobných projektů?
- Pokud byste obdobný projekt řešili znovu, co byste změnili a proč?

5. Budoucí potřeby a spolupráce:

- Jaké další oblasti ve zdravotnictví by mohly být cílem budoucí rozvojové spolupráce?
- Jaká forma pomoci by byla podle vás nejučinnější pro další zlepšení zdravotní péče v Zambii?

UNICEF

1. Obecné:

- Jaké jsou hlavní zdravotní výzvy, kterým Zambie v současnosti čelí?
- Jaké jsou priority Zambie v následujících pěti letech dle vašich zkušeností?
- Které regiony nebo populace jsou nejvíce zasaženy zdravotními problémy a proč?
- Jaká je úroveň spolupráce s dalšími mezinárodními organizacemi (např. EU, WHO, World Bank Group) a jinými donory v oblasti zdravotnictví?
- Jaké jsou klíčové aspekty úspěšnosti a neúspěšnosti projektů?

2. Provedení:

- Jaká byla vaše role v české spolupráci?
- Jak byste hodnotili spolupráci s českým státem a místními zdravotnickými institucemi i mimo rámec hodnocených projektů?
- Co by bylo možné v rámci spolupráce s ČR podpořit a jaké mechanismy k tomu využít?

3. Užitečnost pomoci:

- Jaký je váš pohled na účinnost českých projektů v Zambii?
- Zaznamenali jste konkrétní přínosy v komunitách, kde byla pomoc implementována?

4. Problémy a výzvy:

- S jakými problémy jste se setkali při implementaci poskytované spolupráce?
- Jaké lekce jste si vzali z této zkušenosti, které by mohly být použity pro budoucí projekty?

5. Budoucí spolupráce:

- Jaká jsou vaše doporučení (nové iniciativy) pro budoucí rozvojové projekty zaměřené na zdravotnictví?

Poskytovatel zdravotní péče mimo akceptující nemocnici

1. Současný stav a vybavení:

- Jaké přístrojové vybavení aktuálně používáte na oddělení pro novorozence?
- Jaké jsou vaše hlavní výzvy a problémy při péči o novorozence s tímto vybavením?

2. Srovnání a potřeby:

- Jaké vybavení byste nejvíce potřebovali, abyste mohli poskytovat lepší péči o novorozence?
- Jste obeznámeni s vybavením, které bylo poskytnuto jiným institucím v rámci rozvojové nebo humanitární pomoci? Pokud ano, jak byste ho srovnali s vaším aktuálním vybavením?

3. Efektivita a užitečnost:

- Jaké konkrétní přístroje nebo technologie by podle vás nejvíce zlepšily péči o novorozence ve vaší instituci?

- Máte nějaké statistiky nebo údaje o úspěšnosti vaší péče o novorozence, které byste mohli sdílet?
4. **Problémy a výzvy:**
- Jaké hlavní problémy nebo výzvy čelíte při poskytování péče o matku a novorozence?
 - Jaké překážky vnímáte při získávání potřebného vybavení a zdrojů?
5. **Spolupráce a budoucí pomoc:**
- Jak byste hodnotili vaši spolupráci s místními nebo mezinárodními organizacemi v oblasti zdravotní péče?
 - Jakou formu pomoci byste považovali za nejvíce užitečnou pro vaši instituci?
6. **Zkušenosti s mobilními jednotkami:**
- Máte zkušenosti s mobilními porodnicemi nebo podobnými mobilními zdravotnickými zařízeními? Pokud ano, jaké jsou vaše zkušenosti?
 - Jaký dopad by podle vás měla mobilní jednotka na zlepšení péče v odlehlejších oblastech?
7. **Budoucí potřeby a rozvoj:**
- Jaké jsou vaše dlouhodobé plány a potřeby v oblasti péče o novorozence?
 - Co byste doporučili jako prioritní oblasti pro budoucí rozvojovou pomoc ve vašem regionu?

Zambia National Public Health Institute

- Jaké typy dat sbíráte a jaké jsou vaše hlavní zdroje dat?
- Jak často aktualizujete své databáze?

Hlavní zdravotní problémy:

- Jaké jsou podle vašich dat hlavní zdravotní problémy, kterým Zambie čelí?
- Které oblasti zdravotnictví potřebují nejvíce pozornosti a proč?

Analýza dat:

- Jaké metody používáte pro analýzu epidemiologických dat?
- Máte k dispozici konkrétní statistiky nebo zprávy, které byste mohli sdílet a které ilustrují hlavní zdravotní problémy v Zambii?
- Jaké trendy a změny jste zaznamenali v epidemiologických datech za poslední roky?

Dopad rozvojové spolupráce:

- Máte data nebo analýzy, které by ukazovaly dopad zahraniční humanitární pomoci / rozvojové spolupráce na zdravotní stav obyvatelstva?
- Jaký byl dopad konkrétních projektů, jako je například dodání nového přístrojového vybavení pro novorozence a mobilních porodnic?

Problémy a výzvy:

- Jaké jsou hlavní výzvy, kterým čelíte při sběru a analýze epidemiologických dat?

Budoucí potřeby a spolupráce:

- Jaké další informace nebo data by byly užitečné pro lepší pochopení zdravotních problémů v Zambii?
- Jaké jsou vaše doporučení pro budoucí humanitární a rozvojové projekty na základě vašich dat a analýz?
- Jak by mohla mezinárodní spolupráce přispět k efektivnějšímu sběru a využívání epidemiologických dat?

Integrace a využití dat:

- Jakým způsobem jsou vaše data a analýzy využívány zdravotnickými institucemi a vládními orgány?
- Jaké jsou vaše návrhy na zlepšení integrace a využití epidemiologických dat ve zdravotnickém plánování a rozhodování?

8.8 Schéma intervenční logiky (Teorie změny)

Aktivity / výstupy

Předpoklady

Výsledky / Dopady

Vybavení pro intenzivní péči a další zdravotnické vybavení

Vybavení gynekologicko-porodnického zařízení

Dodávka vozu

Vhodný výběr partnera

Vybavení bylo skutečně dodáno v plném rozsahu a plně operabilní a interoperabilní

Vybudovaná infrastruktura / vybavení je obnovováno s ohledem na její opotřebení

Kapacity zdravotníků a jejich kompetence jsou dostatečné

Finanční zdroje na spotřebu a alespoň prostou obnovu

Vybavení je dostatečně využíváno/utilizováno

V rámci vybavení nedošlo k překážkám, které by snižovaly motivaci zdravotníků vybavení používat.

Je dostupná dostatečná infrastruktura pro využívání vybavení

Vybavení je v dostatečné kvalitě a skutečně splňuje deklarované parametry

- Zvýšení kvality péče
- Zvýšená dostupnost diagnostických a léčebných postupů
- Zvýšení dostupnosti péče v regionu
- Včasnost péče
- Maximální využití kapacity

8.9 Přehled zúčastněných stran projektu

Zainteresované subjekty/partneři projektu

- Ministerstvo zahraničních věcí
- Ministerstvo zdravotnictví ČR
- ČRA
- Ministerstvo zdravotnictví Zambie
- ZÚ ČR v Zambii
- Zástupce soukromého poskytovatele zdravotní péče v Zambii
- Ministerstvo vnitra
- Účastníci programu MEDEVAC
- Ministerstvo zdravotnictví Zambie (více schůzek)
- ZÚ
- UNICEF, místní zastoupení v Zambii
- National Health Insurance Management Authority
- Zambia National Public Health Institute
- University Teaching Hospital v Lusace
- Soukromí poskytovatelé péče v oblasti gynekologie a porodnictví a péče o děti
- Central Statistical Office (CSO)
- Zambia Medical Association
- Delegation EU
- Další donoři v oblasti

Realizátoři intervencí a dodavatelé

Cílové skupiny

Přímé cílové skupiny

- Zdravotnický personál podpořených zdravotnických zařízení (lékaři, zdravotní sestry a laboratorní pracovníci)
- Lékaři a laboratorní pracovníci v rámci jiných poskytovatelů
- Management podpořených zdravotnických zařízení
- Ministerstvo zdravotnictví Zambie

Koneční příjemci projektu

Jednotlivci a skupiny obyvatel využívající dlouhodobé pozitivní dopady projektu, konkrétně

- Pacienti všech věkových skupin

8.10 Fotografická příloha

8.10.1 Neonatologické oddělení Levy Mwanawasa University Teaching Hospital (LMUTH)

8.10.2 Jednotka intenzivní neonatologické péče University Teaching Hospital

Error! Use the Home tab to apply Nadpis 1 to the text that you want to appear here.

Error! Use the Home tab to apply Nadpis 1 to the text that you want to appear here.

8.10.3 Dodané vybavení v University Teaching Hospital

Error! Use the Home tab to apply Nadpis 1 to the text that you want to appear here.

Error! Use the Home tab to apply Nadpis 1 to the text that you want to appear here.

8.10.4 Sanitní vůz

Error! Use the Home tab to apply Nadpis 1 to the text that you want to appear here.

8.10.5 Místní poskytovatel zdravotní péče Kasisi Level 1 Clinic

Error! Use the Home tab to apply Nadpis 1 to the text that you want to appear here.

Error! Use the Home tab to apply Nadpis 1 to the text that you want to appear here.

8.11 Zadávací podmínky

ToR_Zambie_Final_N
EN (4).docx

8.12 Vypořádání připomínek

Komentáře a jejich vypořádání jsou uvedeny v následujícím dokumentu.

Připomínky
závěrečná zpráva zar

Klíčové připomínky pak shrnuje následující tabulka.

Připomínka	Vypořádání
Zdroje informací o nedostatečnosti péče o duševní zdraví	Doplněno do zprávy
Vysvětlení, zda problémy s dodávkami vybavení jsou spojené s dodávkami vybavení v rámci hodnocené intervence	Doplněno do textu. Dodávky v rámci hodnocené intervence byly hodnoceny pozitivně
Důraz na monitoring vybavení	Upraveno v textu, více zdůrazněn význam monitoringu využití vybavení
Chybějící informace o vakcínách a vybavení pro jejich aplikaci	Vysvětleno, že tato část intervence nebyla zacílena (primárně) evaluací v souladu se vstupní zprávou
Nedostatečně popsán vztah dvou nemocnic, které byly v rámci mise navštíveny	Doplněno do textu
Nedostatečný popis zdroje informací pro tvorbu zjištění, závěrů a doporučení	Doplněno do textu
Otázky spojené s doporučením zavádění digitálních řešení s ohledem na zkušenost s digitalizací v jiných zemích	Vysvětleno na místě, důraz na preferenci cloudových řešení

8.13 Přehled připomínek vzešlých z diskuse při závěrečné prezentaci a jejich vypořádání

Připomínka	Vypořádání
Zdroje informací o nedostatečnosti péče o duševní zdraví	Doplněno do zprávy
Vysvětlení, zda problémy s dodávkami vybavení jsou spojené s dodávkami vybavení v rámci hodnocené intervence	Doplněno do textu. Dodávky v rámci hodnocené intervence byly hodnoceny pozitivně
Důraz na monitoring vybavení	Upraveno v textu, více zdůrazněn význam monitoringu využití vybavení
Chybějící informace o vakcínách a vybavení pro jejich aplikaci	Vysvětleno, že tato část intervence nebyla zacílena (primárně) evaluací v souladu se vstupní zprávou
Nedostatečně popsán vztah dvou nemocnic, které byly v rámci mise navštíveny	Doplněno do textu
Nedostatečný popis zdroje informací pro tvorbu zjištění, závěrů a doporučení	Doplněno do textu
Otázky spojené s doporučením zavádění digitálních řešení s ohledem na zkušenost s digitalizací v jiných zemích	Vysvětleno na místě, důraz na preferenci cloudových řešení

8.14 Checklist náležitostí

Oblast	Stav
Shrnutí	Splněno
Úvod	Splněno
Informace o hodnocené intervenci	Splněno
Metodologie externí evaluace	Splněno
Evaluační zjištění	Splněno
Závěry evaluace	Splněno
Doporučení	Splněno
Přílohy	Splněno
Shrnutí zprávy v anglickém jazyce v případě české nebo slovenské verze zprávy nebo v českém jazyce v případě anglické verze zprávy (se shodným obsahem a strukturou jako shrnutí v textu zprávy)	Splněno
Seznam a vysvětlení použitých zkratk	Splněno
Schéma intervenční logiky hodnocené intervence (v případě potřeby rekonstruované)	Splněno
Seznam prostudovaných dokumentů, příp. též dřívějších evaluačních zpráv v dané tématice a odborné literatury, relevantní internetové odkazy	Splněno
Seznam interview (přehled klíčových respondentů) a skupinových diskusí (fokusních skupin), při dodržení pravidel ochrany osobních dat	Splněno
Využití dotazníky, okruhy pokládaných otázek	Splněno
Analýzy výsledků průzkumů, dotazníkových šetření, faktická zjištění	Splněno
Shrnutí zásadních výsledků rozhovorů a fokusních skupin s klíčovými respondenty (nejsou-li v textu), při dodržení pravidel ochrany osobních dat	Splněno
Vyhodnocení jednotlivých průřezových principů dle nástrojů certifikované metodiky evaluace průřezových principů ZRS ČR	Splněno
Zadávací podmínky (Terms of Reference)	Splněno
Tabulka vypořádání (zásadních) připomínek referenční skupiny a dalších zapojených aktérů	Splněno
Přehled připomínek vzešlých z diskuse při závěrečné prezentaci a jejich vypořádání ze strany evaluačního týmu (v případě potřeby)	Splněno
Checklist povinných náležitostí evaluační zakázky	Splněno

8.15 Statistický přehled vývoje péče na akutní jednotce neonatologie v podpořené University Teaching Hospital v Lusace

Přehled je za kvartál roku 2024

Kategorie	Počet
Mortalities	330
Discharges	585
LAMA	0
Anaemia	1
Triplets	7
Twins	34
Non exposed (HIV)	1114
Exposed (HIV)	166
Hepatitis B	2
CHD (Heart)	5
Congenital lewis	4
Hydrocephalus	0
Cleft lip	8
Spinal bifida	9
Gastroschisis	14
HIE III	33
HIE II	89
HIE I	59
Neonatal jaundice (NNJ)	47
Meconium Aspiration (MAS)	20
Tetanus (TTN)	28
Respiratory Distress (RDS)	63
Dumped babies	1
Hypoglycaemia	16
Hypothermia	18
Macrosomia	46
Prematurity	209
Trans out	440
Flow Back	3
Referrals from other	568
Re admission	8
Admission	1280